

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ZNEUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH DÁVEK JAKO
PROTIPRÁVNÍ ČIN**

Autor práce: Monika Cvancigerová
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. Bc. Josef Kříha, PhD.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2021

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Monika Cvancigerová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Zneužívání sociálních dávek jako protiprávní čin

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Social Security Fraud as a Criminal Offence

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Josef Kříha

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 05/2020

Cíl bakalářské práce: Hlavní cíl „práce“ je formou širšího teoretického vhledu objasnit základní pojmosloví, východiska a legislativní aspekty zkoumané odborné tematické oblasti. V užším teoreticko-praxeologickém postihu bude demonstrovat konkrétní kategorizovaný přehled nejčteněji zneužívaných sociálních dávkách. Vedlejší cíl „práce“ bude formou kvantitativně užitých výzkumných technik (dotazníkového šetření) reflektovat stav společenského srozumění občanské společnosti s tímto fenoménem.

Student: Monika Cvancigerová	26.06.2020 datum	<i>Cvancigerová</i> podpis
Vedoucí práce: Mgr. Josef Kříha	20.6.2020 datum	<i>J. Kříha</i> podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	10.7.2020 datum	<i>R. Svatoš</i> podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	10.7.2020 datum	<i>R. Ferebauerová</i> podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	20.7.2020 datum	<i>J. Dušek</i> podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce – v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS a v tištěné podobě knihovnou VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Bc. Josefu Kříhovi, PhD. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

CVANCIGEROVÁ, M. *Zneužívání sociálních dávek jako protiprávní čin: bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 70 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Bc. Josef Kříha, PhD.

Klíčová slova: sociální dávky, zneužívání, trestný čin, přešůpek, trestní zákoník, zákon o přešůpcích, podvod

Věcná část bakalářské práce (dále jen „práce“) formou teoretického vhledu prvotně demonstruje základní východiska a pojmosloví zkoumané tematické oblasti. Je rozdělena na dvě části, na teoretickou, teoreticko-praxeologickou a empirickou. Teoretická část „práce“ primárně reflektuje základní pojmosloví a východiska zkoumané tematické oblasti, věnuje se analýze sociálního systému a charakteristice vybraných sociálních dávek. Dále je zaměřená na vzájemné odlišení, respektive vymezení hranic mezi přešůpkem, který patří do správního práva trestního, a trestným činem, který patří do trestního práva. V neposlední řadě je popsáno samotné zneužívání sociálních dávek. Teoreticko-praxeologická část „práce“ demonstruje konkrétní kategorizovaný přehled nejčtetněji zneužívaných sociálních dávek a za pomoci užítých kazuistik taktěž dílem demonstruje konkrétní formy porušování rámcově demonštrovaných právních předpisů (viz správně právní a trestněprávní aspekty zkoumané tematické oblasti). Empirická část „práce“ za využití kvantitativně užíté výzkumné techniky, tj. dotazníkového šetření má ambici naplnit subsidiárně korespondující cíl, tj. výzkum společenského povědomí, směřovaný k osloveným respondentům o zneužívání sociálních dávek a o možných trestech za takové zneužívání.

ABSTRACT

CVANCIGEROVÁ, M. Abuse of social benefits as an illegal act: bachelor thesis. České Budějovice: University of European and Regional Studies, 2021. 70 p. Thesis supervisor: Mgr. Bc. Josef Kříha, Ph.D.

Keywords: Social Benefits, Abuse, Crime, Misdemeanor, Criminal code, Law on Misdemeanors, Fraud.

The factual part of the bachelor's thesis (hereinafter referred to as the "thesis") in the form of a theoretical insight initially demonstrates the basic starting points and terminology of the researched thematic area. It is divided into two parts, theoretical, theoretical-praxeological and empirical. The theoretical part of the "work" primarily reflects the basic terminology and starting points of the researched thematic area, deals with the analysis of the social system and the characteristics of selected social benefits. It also focuses on the mutual differentiation, or delimitation of the boundaries between the offense, which belongs to the administrative criminal law, and the criminal offense, which belongs to the criminal law. Last but not least, the abuse of social benefits itself is described. The theoretical-praxeological part of the "work" demonstrates a specific categorized overview of the most abused social benefits and, with the help of used case studies, also demonstrates specific forms of violation of framework legislation (see the correct legal and criminal aspects of the thematic area). The empirical part of the "work" using quantitatively used research techniques, ie a questionnaire survey, has the ambition to fulfill a subsidiary corresponding goal, ie research into social awareness, aimed at respondents about the abuse of social benefits and possible penalties for such abuse.

Obsah

ÚVOD.....	9
1. CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	11
2. ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA A POJMOSLOVÍ ZKOUMANÉ TEMATICKÉ OBLASTI.....	12
2.1 Sociální politika	12
2.2 Sociální události	12
2.3 Sociální systém	12
3. INSTITUCE SOCIÁLNÍHO SYSTÉMU ČR.....	14
3.1 Česká správa sociálního systému ČR.....	14
3.2 Úřad práce ČR.....	15
3.2.1 Státní politika zaměstnanosti.....	15
3.2.2 Dávky státní sociální podpory.....	15
3.2.3 Dávky hmotné nouze.....	16
3.2.4 Dávky pro osoby se zdravotním postižením	18
3.2.5 Dávky pěstounské péče	18
3.3 Obce a kraje.....	18
4. ROZBOR VYBRANÝCH SOCIÁLNÍCH DÁVEK.....	20
4.1 Nemocenské	20
4.2 Příspěvek na bydlení	20
4.3 Příspěvek na živobytí	20
4.4 Doplatek na bydlení	21
4.5 Mimořádná okamžitá pomoc.....	22
4.6 Příspěvek na péči.....	23
5. ŠIRŠÍ TEORETICKÁ ANALÝZA VYBRANÝCH HMOVNĚPRÁVNÍCH USTANOVENÍ TRESTNÍHO A SPRÁVNÍHO (PŘESTUPKOVÉHO) PRÁVA .	24

5.1	Trestný čin.....	24
5.1.1	Zánik trestní odpovědnosti.....	25
5.1.2	Podvod	28
5.2	Přestupek.....	30
5.2.1	Zánik odpovědnosti za přestupek.....	32
6.	ZNEUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH DÁVEK	33
7.	TRESTNÝ ČIN VERSUS PŘESTUPEK	37
7.1	Trestní sankce.....	38
7.1.1	Pojem a účel trestu – trestný čin	38
7.1.2	Základní pojmosloví a účel správního trestání.....	46
8.	EMPIRICKÁ ČÁST.....	53
8.1	Stanovení cílů empirické části	53
8.2	Výzkumné metody	53
8.3	Výsledky výzkumu	54
	SEZNAM ZKRATEK.....	73
	SEZNAM GRAFŮ	74
	PŘÍLOHY	75

ÚVOD

Volba tématu bakalářské práce (dále jen „**práce**“) byla determinována trvalou celospolečenskou aktuálností zkoumaného tématu a praxeologickými zkušenostmi její zpracovatelky (dále jen „**zpracovatelky**“). „*Zpracovatelka*“ aktuálně zastává pracovní činnost v soukromé právnické osobě, která se zabývá telemarketingem a kde je na pozici manažerky. Její pracovní náplní je mimo jiné i nábor nových uchazečů, školení, zpětná vazba zaměstnancům a také personální záležitosti. V průběhu aplikační praxe „*zpracovatelka*“ mnohokrát komunikovala s uchazeči o práci, kteří vysloveně u pohovoru sdělili, že se nechtějí zaměstnat a pracovního pohovoru se zúčastnili pouze z důvodu povinnosti, aby úřadu práce doložili, že si aktivně vyhledávají zaměstnání. Jelikož společnost, ve které pracuje, má uvedenou pracovní nabídku na úřadu práce a úzce s ním spolupracuje, tak jsou k následným pohovorům cíleně nasměrováni uchazeči o zaměstnání, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní. V rámci realizované aplikační praxe bylo „*zpracovatelce*“ častokrát sděleno, proč se uchazeči nechtějí zaměstnat, a jako nejčastější důvod uvádějí, že rozdíl mezi pobírajícími sociálními dávkami a mzdou je zanedbatelný, a to i například z důvodu nákladů na dopravu do práce. Mezi další důvody uvádějí uchazeči dluhy a exekuce, kdy v případě vyšší mzdy jim je ponechána pouze nezabavitelná částka na vyživované osoby a vše, co překračuje nezabavitelnou částku, jim je strhnuto za účelem exekuce, proto se jim zaměstnání nevyplatí, a proto mnohokrát vykonávají práci načerno, a takto získané peníze jim exekutor neodebere. Při otázce, zdali se nebojí odhalení a případných následků jí bylo sděleno, že jim se stát nic nemůže a že takto to dělá již roky mnoho dalších osob a stále jim to prochází. „*Zpracovatelka*“ se ve své dlouholeté praxi setkala i se zneužíváním dalších dávek, a to například nemocenské dávky, ošetřovného a také doplatku na bydlení.

Na základě zjištěných skutečností lze vyslovit domněnku, že i v těchto případech může docházet k případnému zneužívání sociálních dávek. A právě z těchto důvodů se „*zpracovatelka*“ rozhodla věnovat této problematice.

S ohledem k shora uvedenému je zapotřebí konstatovat, že uchazeči o zaměstnání mnohdy nedisponují znalostmi v oblasti dotčené právní úpravy, která upravuje neoprávněné pobírání dávek. Možné důsledky častokrát řeší až ve chvíli, kdy dojde na základě kontrol příslušných orgánů k prokázání přestupku nebo trestného činu.

Jak již bylo shora vymezeno, věcná část „*práce*“ primárně, formou teoretického vhledu demonstruje celospolečensky trvale aktuální zkoumanou odbornou oblast, reflektující sociální problematiku zneužívání sociálních dávek. Úvodní část „*práce*“ je zaměřena na objasnění základních pojmosloví a východisek, reflektující zkoumanou tematickou oblast a analýzu problematiky zneužívání sociálních dávek jako protiprávního činu.

V rámci tematicky navazujících subkapitol je „*práce*“ zaměřena na rámcovou charakteristiku sociálního zabezpečení, analýzu vybraných sociálních dávek, analýzu účinné legislativní úpravy v dané oblasti včetně rozboru konkrétních protiprávních jednání, naplňujících znaky skutkových podstat konkrétních trestných činu či s ohledem k dané „společenské škodlivosti“ korespondujících přestupků.

Do tematicky úžeji vymezené části „*práce*“ byla rovněž implementována i navazující subkapitola „*práce*“, která demonstruje rozdíly mezi trestným činem a přestupkem, s podkapitolami o sankcích, k jejichž udělení může soud či správní orgán přistoupit v samotném rozhodnutí, a také podkapitoly věnující se zásadám pro ukládání trestů.

Věcná část empirické části „*práce*“ za využití užitého a vyhodnocovaného kvantitativního empirického výzkumného šetření rovněž demonstruje poukazovaný stav tzv. „*společenského povědomí*“ u oslovených respondentů, týkající se zneužívání dávek. Výsledky výzkumu, jsou v závěru „*práce*“ zpracovány do grafů.

1. CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem teoretické části „práce“ je primárně objasnit základní východiska a pojmosloví zkoumané tematické oblasti, rozbor vybraných sociálních dávek, analýza trestněprávních pojmů, vymezení hranic mezi přestupkem a trestným činem a v neposlední řadě je popsáno samotné zneužívání sociálních dávek a možné sankce za takovéto zneužití.

Teoretická část „práce“ je zpracovaná zejména na základě studia odborné literatury, legislativních dokumentů a zdrojů dostupných online.

Cílem teoreticko-praxeologické části „práce“ je v užším teoreticko-praxeologickém postihu demonstrovat konkrétní kategorizovaný přehled nejčastěji zneužívaných sociálních dávek a za pomoci užitých kazuistik budou demonstrovány konkrétní formy porušování viz správně právní a trestněprávní aspekty zkoumané tematické oblasti.

Vedlejší cíl „práce“ je realizován formou kvantitativně užitých výzkumných technik, tj. užitého dotazníkového šetření, jehož cílem je výzkum společenského povědomí o zneužívání sociálních dávek a o možných trestech za takové zneužívání.

Pro zpracování dotazníku byly použity internetové stránky „survio“ (<https://www.survio.com/cs/>), kde byla oslovena široká veřejnost. Výsledky dotazníkového šetření jsou zpracovány do grafů obsahujících procentuální zastoupení odpovědí.

2. ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA A POJMOSLOVÍ ZKOUMANÉ TEMATICKÉ OBLASTI

Samostatnou teoretickou část „práce“ s ohledem k teoreticky orientované části práci nelze opomenout taxativně vymezit základní východiska a pojmosloví zkoumané tematické oblasti dle dostupných citačních proudů.

2.1 Sociální politika

„Sociální politika je souhrn nástrojů a opatření státu, které vedou k podpoře osob s nějakým sociálním hendikepem (nemoc, nezaměstnanost, stáří atp.), stejně jako k podpoře společensky žádoucího chování (mateřství a rodičovství, péče o seniory atp.).“¹

Sociální politiku můžeme z uvedeného chápat jako soubor aktivit, nástrojů a opatření, jejichž úkolem je pomoci lidem, kteří se ocitli v tíživé životní situaci a sami si nedokážou zabezpečit důstojné podmínky pro život.

2.2 Sociální události

„Sociální události se rozumí situace, která může ekonomicky a sociálně ohrožovat existenci člověka a jejíž důsledky nemůže odvrátit postižená osoba nebo její rodina vlastními silami. Řešení takové situace tudíž vyžaduje společenskou ochranu.“²

Sociální událost může být označovaná jako sociální příhoda nebo sociální riziko.

2.3 Sociální systém

„Sociálním systémem rozumíme komplex zákonů a institucí, které jsou výrazem preferencí vládnoucí politické reprezentace a jejichž prostřednictvím se má sociální politika v konkrétním státě provádět. Mění-li se tedy politická reprezentace, mění se zpravidla i sociální systém jakožto nástroj k jejímu uskutečňování.“³

¹ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 9.

² KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 9.

³ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 11.

Instituce, na které se může občan obrátit v případě určité sociální příhody:

- A. Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)
- B. Úřad práce ČR
- C. Obce a kraje.

3. INSTITUCE SOCIÁLNÍHO SYSTÉMU ČR

3.1 Česká správa sociálního systému ČR

Česká správa sociálního zabezpečení, zkráceně ČSSZ, je instituce sociálního systému ČR, která má na starosti výplatu důchodu a nemocenských dávek. Jedná se o pojistné dávky, které náleží jenom tomu, kdo stanovenou dobu odváděl ze svých příjmu povinné odvody formou sociálního pojištění.⁴

Dávky vyplácené ČSSZ:

1. Důchody

Důchody jsou zásadní výdajovou položkou jak z hlediska ČSSZ, tak i z hlediska celého státního rozpočtu ČR. S ohledem na proces stárnutí populace (který souvisí hlavně se zvyšujícím se věkem dožití a klesající porodností) se tato rozpočtová zátěž v posledních letech stále prohlubuje a důchodový účet končí v záporných číslech. To znamená, že množství prostředků vybraných na důchodovém pojištění je významně nižší než množství peněz vyplácených na důchody. Důchody tvoří zhruba 80 % sociálních výdajů státního rozpočtu ČR a navíc jejich podíl v čase narůstá, a to hlavně z důvodu stárnutí obyvatelstva a zvyšujícího se počtu osob pobírajících starobní důchod. Podle zákona 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění existuje několik druhů důchodů, na které může na základě odvodů sociálního pojištění vzniknout občanu ČR nárok. Jsou to konkrétně

- starobní důchod,
- invalidní důchod,
- vdovský a vdovecký důchod,
- sirotčí důchod.⁵

2. Nemocenské dávky

Účelem nemocenského pojištění je finančně zabezpečit ekonomicky aktivní občany v době dočasné pracovní neschopnosti, nařízené karantény, těhotenství a

⁴ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. S. 48–49.

⁵ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. S. 63–64.

mateřství atd., kdy nemohou vykonávat výdělečnou činnost a ztratí krátkodobě výdělek. Jsou významnou agendou ČSSZ.⁶

- Nemocenské dávky,
- peněžité pomoci v mateřství,
- ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

3.2 Úřad práce ČR

Úřad práce ČR je správním úřadem, který v současné době vyplácí všechny nepojistné dávky. Společnou vlastností dávek, které ÚP ČR vyplácí, je, že nejsou podmíněné předchozí ekonomickou aktivitou až s výjimkou dávky podpory v nezaměstnanosti, která jako jediná má pojistný charakter.⁷

3.2.1 Státní politika zaměstnanosti

Státní politiku zaměstnanosti vykonává Úřad práce ČR (ÚP ČR). Dělí se na pasivní politiku zaměstnanosti, která řeší podporu nezaměstnaných, a aktivní politiku zaměstnanosti, která řeší podporu trhu práce. 8 Zařazujeme sem tyto dávky:

- podpora v nezaměstnanosti,
- podpora při rekvalifikaci,
- dotace zaměstnavatelům.

3.2.2 Dávky státní sociální podpory

Pojmem dávky sociální podpory se označují dávky vyplácené podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o státní sociální podpoře**“).

Tyto dávky jsou často označovány jako „rodinné dávky“, protože větší část z nich je směřována na rodiny s nezaopatřenými dětmi.⁹ Jedná se o tyto dávky:

⁶ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 74.

⁷ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. S. 49–50.

⁸ SPIRIT, M. *Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 414 s. ISBN 978-80-7380-189-2. s. 239.

⁹ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 151.

- přídavek na dítě,
- příspěvek na bydlení,
- rodičovský příspěvek,
- porodné,
- pohřebné.

Okruh oprávněných osob

Nárok na dávky státní sociální podpory patří jenom fyzické osobě, jestliže je tato osoba a osoby společně posuzované hlášeny k trvalému pobytu na území České republiky. Podle zvláštního zákona se za trvalý pobyt považuje také dlouhodobý pobyt udělovaný cizincům. Podstatné je tedy bydliště na území ČR. Podmínkou nároku na dávku sociální podpory není účast na sociálním pojištění ani české státní občanství. Pojem osoba oprávněná a osoby společně posuzované je vymezen § 7 „*zákon o státní sociální podpoře*“, rodina: jedná se o osoby, které spolu trvale žijí a společně se podílejí na nákladech spojených se životními potřebami. Osoby mohou být společně posuzované pouze v jedné rodině. Ke společně posuzovaným osobám patří nezaopatřené děti a rodiče, manželé, partneři nebo druh a družka.

3.2.3 Dávky hmotné nouze

Systém dávek hmotné nouze je v sociálním systému ČR orientovaný na osoby, které jsou ohrožené chudobou a sociálním vyloučením. Tyto dávky mohou čerpat osoby, které mají trvalý pobyt na území ČR a také migrující občané EU, avšak při ohrožení zdraví nebo života kdokoliv – bez ohledu na státní příslušnost. Dávky hmotné nouze jsou upraveny v zákoně č 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o pomoci v hmotné nouzi**“). Tento zákon tedy přesněji určuje základní situace hmotné nouze, tedy případy spojené s rizikem nedostatečného zabezpečení obživy a bydlení, nebo také situace spojené s různými mimořádnými událostmi, které mohou také ohrožovat život či zdraví člověka.¹⁰

Do systému dávek hmotné nouze patří

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc.

¹⁰ SPIRIT, M. *Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 414 s. ISBN 978-80-7380-189-2. s.387 – 389.

Osoba, která není v hmotné nouzi

Dle jednotlivých ustanovení „*zákona o pomoci v hmotné nouzi*“ lze vymezit osobu v hmotné nouzi jak pozitivně (tj. kdo touto osobou je), tak negativně – tj. kdo osobou v hmotné nouzi není, přestože je v problematické sociální situaci. Účelem vyloučení určitých situací ze statusu posuzovaného jako je hmotná nouze je hlavně úsilí státu postihovat některé osoby, které na sociálním systému záměrně parazitují, ale také dávkově nepodporovat osoby, které neuplatnily nějaké přednostní nároky na finanční podporu (například pojistku v případě živelní pohromy, nemocenské dávky v případě nemoci).

Státní dávka hmotné nouze by měla být vyplácena jen tehdy, když jsou všechny formy pomoci a ostatní nároky již vyčerpány, jedná se tedy o poslední možnost pomoci.

Dle ustanovení „*zákona o pomoci v hmotné nouzi*“ je „*ex lege*“ specifikována osoba, která se nenachází v hmotné nouzi. Jedná se o osobu,

- *kteřá prokazatelně neprojevuje snahu zvýšit si příjem vlastního přičiněním,*
- *kteřá není v pracovním nebo obdobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce,*
- *kteřá je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, ale bez vážných důvodů odmítla vykonávat aktivity určené jí úřadem práce,*
- *kteřé nevznikl nárok na nemocenské nebo jí nemocenské náleží ve smíšené částce, a to z důvodu, že si přivodila pracovní neschopnost úmyslně,*
- *kteřá je osobou samostatně výdělečně činnou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění,*
- *jejíž dítě řádně neplní povinnou školní docházku (z hlediska objektivnosti je toto podmíněno skutečností, že neplnění povinné školní docházky musí být nejprve posouzeno a potrestáno udělením sankce zákonného zástupce podle zákona o přestupcích).¹¹*

¹¹ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. S. 179–180.

3.2.4 Dávky pro osoby se zdravotním postižením

Sociální systém České republiky nemyslí jenom na aktivní podporu osob se zdravotním postižením v rámci jejich pracovního uplatnění, ale poskytuje osobám se zdravotním hendikepem i pasivní podporu, a to formou různých dávek. Do pravomocí úřadu práce rovněž patří problematika průkazů osob se zdravotním postižením. Mezi dávky vyplácené osobám se zdravotním hendikepem v agendě úřadu práce patří

- příspěvek na péči,
- příspěvek na mobilitu,
- příspěvek na zvláštní pomůcku.¹²

3.2.5 Dávky pěstounské péče

Podstatou dávky pěstounské péče je zajistit finančně pěstounům dávky cílené na podporu této formy náhradní rodinné péče. Rodinná péče je určena dětem bez rodiny, nebo dětem, které nemůžou být z různých příčin vychovávány ve své vlastní rodině. Přináší dětem možnost vyrůstat v běžném rodinném prostředí. Uskutečňuje se formou adopce či pěstounské péče. Dávky vyplácí úřad práce. Systém dávek pěstounské péče zahrnuje těchto pět dávek.¹³

- Příspěvek při převzetí dítěte.
- Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.
- Odměna pěstouna.
- Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla.
- Příspěvek při ukončení pěstounské péče.

3.3 Obce a kraje

Zvláštní postavení v sociálním systému České republiky mají samostatné celky obce a kraje. V posledních letech se role obce v sociálním systému značně měnila. V roce 2003 zanikly okresní úřady. V roce 2004 – převod agendy dávek sociální podpory z obcí na úřady práce. V roce 2012 – převod agendy dávek hmotné nouze a dávek pro osoby se zdravotním postižením z obcí na úřady práce.¹⁴

¹² KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 134.

¹³ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. S. 168–171.

¹⁴ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. S. 199–200.

Sociální agenda vykonává v přenesené působnosti obcemi III. typu

a) sociálně-právní ochrana dětí,

b) sociální prevence,

c) činnosti vykonávané ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o sociálních službách**“),

d) činnosti vykonávané ze, *zákona o pomoci v hmotné nouzi*“,

e) na základě zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a vyhlášky č. 4/2008, o způsobu předepisování léčivých přípravků, údajích uvedených na lékařském předpisu a o pravidlech používání lékařských předpisů zajišťujících výrobu a prodej lékařských předpisů označených modrým pruhem,

f) sociální pracovníci odboru sociálních věcí rovněž za určitých podmínek vykonávají činnosti s funkcí opatrovníka osob zbavených způsobilosti k právním úkonům nebo osob, jejichž způsobilost k právním úkonům je omezena,

g) na základě zákona č. 361/200 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů obec s rozšířenou působností vydává speciální označení vozidel pro osoby, kterým byly přiznány v mimořádné výhody II. a III. stupně (průkazy ZTP a ZTP/P),

h) na základě ustanovení zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů sociální odbor obce také zajišťuje agendu zvláštního příjemce dávek důchodového pojištění.¹⁵

¹⁵ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. S. 203–205.

4. ROZBOR VYBRANÝCH SOCIÁLNÍCH DÁVEK

4.1 Nemocenské

Základní právní předpis upravující „*lex specialis*“ poskytování nemocenské je zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o nemocenském pojištění**“).

Nemocenské je typem pojistné dávky, na kterou má nárok pouze jedinec, který odváděl státu sociální pojištění za přesně stanovených podmínek. Ve skupině nemocenských dávek ji můžeme označit za nejdůležitější.¹⁶

Nemocenské náleží pojištěnci od 15. kalendářního dne dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény. Během prvních dvou týdnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci náhradu mzdy ve výši 60 % průměrného redukovaného výdělku.

4.2 Příspěvek na bydlení

Základní právní předpis upravující „*lex specialis*“ poskytování příspěvku na bydlení jako dávky státní sociální podpory je „*zákon o státní sociální podpoře*“.

Příspěvek na bydlení je dávkou státní sociální podpory. Cílem této dávky je přispívat na nezbytné náklady na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy. V sociálním systému ČR existuje ještě jedná dávka vyplácená na bydlení. Jedná se o tzv. doplatek na bydlení, který spadá do systému dávek v hmotné nouzi a který bývá často s touto dávkou zaměněn.¹⁷

4.3 Příspěvek na živobytí

Základní právní předpis upravující „*lex specialis*“ poskytování příspěvku na živobytí jako dávky pomoci v hmotné nouzi je „*zákon o pomoci v hmotné nouzi*“.

Příspěvek na živobytí je dávkou hmotné nouze, jejímž účelem je zajistit každé osobě v sociálně nepříznivé situaci příjem přinejmenším na úrovni životního minima. Nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi, jestliže příjem její a příjem

¹⁶ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 74.

¹⁷ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 156.

společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí posuzovaných osob. Za přiměřené náklady na bydlení se pro tyto účely považují odůvodněné náklady na bydlení, maximálně však do výše 30 % a v hlavním městě Praze 35 % příjmu osoby (resp. společně posuzovaných osob).¹⁸

Částka živobytí se stanovuje pro každou osobu individuálně. Částka živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima.

Částka živobytí osoby se zvyšuje v případě, že má osoba zvýšené náklady na dietní stravování z důvodu zdravotního stavu. K tomu je nutné doložit potvrzený tiskopis příslušného odborného lékaře, který dietní stravování doporučil.

Částka živobytí je ve výši existenčního minima

- u osoby, která dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek stanovené měsíční splátky,
- u osoby, které je poskytována zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení po celý kalendářní měsíc,
- u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců a nevykonává určitou aktivitu (např. veřejnou službu, výdělečnou činnost),
- u osoby, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a v posledních 6 kalendářních měsících před podáním žádosti jí byl skončen základní pracovně-právní vztah z důvodu porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jí vykonávané práci zvláště hrubým způsobem nebo s ní byl skončen jiný pracovní poměr z obdobného důvodu.

U nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let je částka živobytí ve výši životního minima.¹⁹

4.4 Doplatek na bydlení

Dle jednotlivých ustanovení „*zákona o pomoci v hmotné nouzi*“ je tzv. „doplatek na bydlení“ dávkou hmotné nouze, která má spolu s příspěvkem na bydlení pomáhat

¹⁸ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 183.

¹⁹ *Ministerstvo práce a sociálních věcí*, 2021 [online]. MPSV. [cit. 24.2.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-zivobyti>.

hradit náklady spojené s bydlením, osobám či rodinám s nedostatečným příjmem. Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí.

Ve výjimečných případech může být doplatek na bydlení přiznán i tomu, kdo nemá nárok na příspěvek na živobytí, pokud jeho příjem přesáhl částku živobytí, ale dosahuje výše 1,3 násobku této částky.

Doplatek na bydlení je také určen nezletilému nezaopatřenému dítěti, které žije v ústavu či zařízení pro péči o děti nebo mládež nebo které žije v náhradní rodinné péči, pokud na něj přešlo vlastnictví nebo nájem bytu a samo nemá dostatečný příjem nebo majetek k úhradě nákladů na bydlení.

Na dávku má nárok nájemce nebo vlastník bytu, ale i osoba, která nemovitost užívá na základě platné smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu, tj. nájemník.

Nárok na doplatek na bydlení může být nově od roku 2021 přiznán i na trvalé užívání rekreační stavby nebo prostoru, který není zkolaudován jako byt – úřad práce má pak pravomoc rozhodnout ve prospěch přiznání příspěvku. Taktéž může být poskytnut i nájemci části bytu, například pokoje. Od roku 2021 neplatí podmínka, že by žadatel musel mít trvalý pobyt v obci, ve které se byt nachází.

4.5 Mimořádná okamžitá pomoc

Základní právní předpis upravující „*lex specialis*“ poskytování příspěvku mimořádné okamžité pomoci jako dávky pomoci v hmotné nouzi je „*zákon o pomoci v hmotné nouzi*“.

Účelem tzv. „mimořádné“ okamžité pomoci (dále jen „**MOP**“) je v první řadě řešit situaci nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy je zapotřebí konkrétní osobě poskytnout pomoc okamžitě, třeba i bez komplikovaného zjišťování příjmových či majetkových poměrů. Samotný název dávky v sobě zahrnuje dva její základní charakteristické rysy: mimořádnost a rychlost (tj. mimořádná okamžitá pomoc). Zákon o pomoci v hmotné nouzi určuje situace, v nichž lze tuto dávku poskytnout. Jsou charakterizovány následovně

- vážná mimořádná událost,
- problém s jednorázovým výdajem,
- ohrožení sociálním vyloučením,

- hrozící vážná újma na zdraví.²⁰

4.6 Příspěvek na péči

Základní právní předpis upravující „*lex specialis*“ poskytování příspěvku na péči jako dávky sociálních služeb je „*zákon o sociálních službách*“.

Příspěvek na péči je relativně novou dávkou v sociálním systému ČR. Funguje od roku 2007. Se zavedením příspěvku na péči souvisela zásadní systémová změna, která se dotkla poskytovatelů sociálních služeb i zdravotně postižených osob. Část finančních prostředků předtím směřovaných formou dotací přímo do zařízení, která poskytuje sociální služby zdravotně postiženým, se přesunula směrem k samotným hendikepovaným osobám. Důležité je dodat, že zvláště v počátku fungování této dávky bylo poměrně obtížné některým příjemcům vysvětlit, že se nejedná o peníze na přilepšenou, ale o dávku skutečně účelově poskytnout na nákup sociálních služeb. V praxi se tedy mnohokrát stávalo, že finance určené na nákup sociálních služeb byly ze systému vyváděny tím, že jejich příjemci je (nebo jejich část) využívali třeba na nákup vybavení bytu, přilepšení dětem atd.²¹

Příspěvek na péči je poskytován osobám, které jsou závislé na pomoci jiné fyzické osoby, a to z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Tímto příspěvkem se stát podílí na zabezpečení sociálních služeb nebo jiných forem pomoci při zvládnutí základních životních potřeb osob. Náklady na příspěvek jsou hrazeny ze státního rozpočtu.²²

Z vymezení v zákoně je patrné, že nárok na příspěvek na péči mají osoby, které nejsou zcela soběstačné a k zajištění svého důstojného sociálního fungování potřebují pomoc jiné osoby. V praxi se nejčastěji jedná o seniory, u kterých se plná soběstačnost zpravidla s věkem snižuje, ale často se může jednat i o osobu v produktivním či předproduktivním věku, která má nějaký zdravotní nebo mentální hendikep. Příspěvek na péči nemůže být přiznán pouze dítěti mladšímu 1 roku (§ 7, odst. 3).²³

²⁰ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 186.

²¹ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 135.

²² KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 135.

²³ KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4. s. 135.

5. ŠIRŠÍ TEORETICKÁ ANALÝZA VYBRANÝCH HMOTNĚPRÁVNÍCH USTANOVENÍ TRESTNÍHO A SPRÁVNÍHO (PŘESTUPKOVÉHO) PRÁVA

5.1 Trestný čin

Jedním z odvětví práva veřejného je trestní právo. „*Určuje, které ze společensky škodlivých činů jsou trestné, stanoví tresty a ochranná opatření za jejich spáchání, dále stanoví podmínky ukládání trestů a ochranných opatření.*“²⁴ Takto obecně lze definovat české trestní právo. Trestní právo hmotné – obecná část stanovuje, co je trestný čin a jaký trest je za jeho spáchání možné uložit, na které navazuje trestní právo hmotné – zvláštní část, které „konkretizuje jednotlivé trestné činy prostřednictvím jejich typických znaků, kterými se navzájem odlišují“.²⁵

Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Uvedený je v obecné části §13 „*trestního zákoníku*“. Trestným činem není čin, jehož škodlivost pro společnost je nepatrná (i pokud vykazuje znaky trestného činu). Trestným činem je i příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc (pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného).

Z uvedené definice vyplývají dvě obligatorní podmínky, které musí být současně splněny, a to:

1. Protiprávnost – rozpor jednání se zákonem, je jednání právem zakázané či nedovolené. „*Právem nedovolený čin nemusí zároveň být trestným činem. Některé z nedovolených činů jsou jen přestupky nebo jinými správními delikty, disciplinárními nebo pořádkovými delikty, jiné jsou postiženy jen občanskoprávními sankcemi, zejména povinností k náhradě škody.*“²⁶

²⁴ CHMELÍK, J. a kol. *Trestní právo hmotné obecná část*. Linde Praha a.s.2009. ISBN 978-80-7201-0-s.15.

²⁵ CHMELÍK, J. a kol. *Trestní právo hmotné zvláštní část s aplikačními příklady*. Linde Praha a.s.2010. ISBN 978-80-7201-820-8. s.11.

²⁶ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3. s. 114.

2. Znaký uvedené v trestním zákoně

- a. znaký obecné – znaký, které jsou společné pro všechny trestné činy (např. věk pachatele, jeho přičetnost),
- b. znaký typové - popisují jednotlivé typy trestných činů, souhrnem těchto znaků je skutková podstata trestného činu (např. „občan ČR“, „se zbraní“), patří sem
 - objekt trestného činu, objektem trestného činu jsou zájmy chráněné trestním zákonem,
 - objektivní stránka trestného činu zahrnuje jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem,
 - subjekt trestného činu je znak skutkové podstaty, který charakterizuje pachatele trestného činu,
 - subjektivní stránka trestného činu je charakterizována zaviněním, pohnutku (motivem), cílem, účelem, záměrem činu.

Schází-li některý z nich, nebo vyskytuje-li se jeden ze znaků v menší míře než skutková podstata vyžaduje, nejedná se o trestný čin.

Společenská škodlivost je určována povahou a závažností trestného činu, je to materiální stránka trestného činu.

5.1.1 Zánik trestní odpovědnosti

Trestní odpovědnost vzniká na základě spáchání některého z trestných činů, jejichž výčet nalezneme ve zvláštní části „*trestního zákoníku*“. Trestní odpovědnost je důležitá pro pachatele trestného činu, protože jím může být pouze trestně odpovědná osoba, kterou se rozumí fyzická osoba, která v době činu byla přičetná a zároveň dovršila patnáctého roku věku. V případě, že se jedná o mladistvého, zkoumá se i jeho rozumová a mravní vyspělost, tedy jestli rozpoznával protiprávnost a byl schopen ovládnout své jednání.

Důvody zániku trestnosti jsou okolnosti, které vznikly po spáchání trestného činu, ale předtím, než je o něm pravomocně rozhodnuto, a které způsobují navždy zánik práva státu na potrestání pachatele. Následkem je, že není možné zahájit trestní stíhání pro daný

trestní čin, a v případě že již bylo trestní stíhání zahájeno, není možné v něm pokračovat. K důvodům zániku trestnosti se přihlíží z úřední povinnosti.

Důvody zániku trestní odpovědnosti je zapotřebí lišit od okolnosti vylučující protiprávnost a také od důvodů zániku práva státu na výkon již vysloveného trestu. V případě okolnosti vylučujících protiprávnost od vzniku o trestný čin nešlo.

„Důvody zániku trestní odpovědnosti jsou případy, kdy čin byl v době svého spáchaní trestným činem, odůvodňoval trestní odpovědnost pachatele, ale jeho trestnost dodatečně zanikla.“²⁷

Důvody zániku trestní odpovědnosti se někdy označují jako tzv. negativní podmínky trestnosti (trestnost nastává pouze v případě, že tyto důvody nenastaly).

Mezi obecné okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti patří účinná lítost a promlčení trestního stíhání.

Účinná lítost

Dle zákonodárce je u taxativně vyjmenovaných trestních činů výhodnější, dojde-li k nápravě než takové jednání trestat, účelem je, aby pachatel na základě slibu beztrestnosti dobrovolně buď zamezil, nebo jej napravil anebo aby učinil o jím spáchaném trestném činu oznámení v době, kdy by škodlivému následku TČ mohlo být zabráněno, takové oznámení je nutné učinit státnímu zástupci, policejnímu orgánu a voják může svému nadřízenému.

Promlčení trestního stíhání

Zanikne-li trestnost činu promlčením, nelze již jednou zaniklou trestní odpovědnost pachatele obnovit, a to ani zákonem. Trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím zákonem stanovené lhůty k naplnění účelu trestu – promlčecí doby, která je

- a. 20 let – za trestný čin, u kterého zákon dovoluje uložení výjimečného trestu a trestný čin spáchaný při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu dle zvláštního právního předpisu,

²⁷ JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010. s. 114 ISBN ISBN978-80-87212-49-3. S. 336–337.

- b. 15 let – u trestných činů, u kterých je horní hranice sazby odnětí svobody nejméně 10 let (např. vražda),
- c. 10 let – u trestných činů, u kterých je horní sazba odnětí svobody nejméně 5 let (např. vražda novorozence matkou),
- d. 5 let – u trestných činů, u kterých je horní hranice sazby odnětí svobody nejméně 3 roky (např. ublížení na zdraví),
- e. 3 roky u ostatních trestných činů.

Promlčecí doba začíná běžet u trestných činů, u kterých je znakem účinek nebo je účinek znakem skutkové podstaty, od okamžiku, kdy takový účinek nastal (např. pachatel úmyslně vystřelil 15. 5. a poškozený zemřel 29. 5., promlčecí lhůta běží od úmrtí poškozeného), u ostatních trestných činů, od ukončení jednání, u účastníka, od ukončení činu hlavního pachatele.

Do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou nebylo možno pachatele postavit před soud pro zákonnou překážku, doba, po kterou bylo trestní stíhání přerušeno, doba, po kterou oběť TČ obchodování s lidmi (§168 „*trestního zákoníku*“) nebo některého trestného činu v hlavě třetí zvl. č. o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší 18 let, zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání.

Promlčecí doba se přerušuje zahájením trestního stíhání pro trestný čin, o jehož promlčení jde, i po něm následujícím vzetím do vazby, vydání příkazu k zatčení, zatýkacího rozkazu, podáním obžaloby, návrhu na potrestání, vyhlášením odsuzujícího rozsudku pro tento trestný čin nebo doporučením trestního příkazu pro takový trestní čin obviněnému, pokud spáchal pachatel v promlčecí době trestný čin nový, na který trestní zákon stanoví trest stejný nebo přísnější, přerušением promlčecí doby začíná promlčecí doba nová.

Mezi zvláštní případy zániku trestní odpovědnosti patří zánik trestnosti přípravy a pokusu trestného činu (§ 20 odst. 3, § 21 odst. 3 „*trestního zákoníku*“), zánik trestnosti za účastenství (§ 24 odst.3 „*trestního zákoníku*“), smrt pachatele, milost prezidenta republiky, případy zániku trestní odpovědnosti uvedené ve zvláštní části „*trestního zákoníku*“ (viz § 197, 242, 362 „*trestního zákoníku*“, ve kterých jsou stanoveny zvláštní podmínky pro zánik trestní odpovědnosti v tom, kterém případě).

5.1.2 Podvod

Jedním z možných forem páchaného protiprávního jednání v rámci zneužívání sociálních dávek je trestný čin podvodu, kdy dochází ze strany příjemců dávek, např. k padělaní nájemních smluv, neoznámení úmrtí, neoznámení příjmu rozhodného pro nárok na dávku, její výši a výplatu, zatajení skutečného počtu společně posuzovaných osob atd.

Trestný čin podvodu je jedním z nejrozšířenějších majetkových trestných činů. Individuálním objektem chráněným zákonem v ustanovení § 209 „*trestního zákoníku*“ je cizí majetek. A to majetek cizí, kterým se rozumí adice všech majetkových hodnot (pohledávky, věci, penězi ocenitelné hodnoty jako členské vklady, obchodní podíly či majetková a jiná práva) za podmínky, že pachateli nenáleží nebo nenáleží pouze jemu.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo, zamlčí podstatné skutečnosti.

Podvod je trestným činem, zdali oklamaná osoba v důsledku svého omylu nebo zamlčení podstatných skutečností provede majetkovou dispozici, touto dispozicí vznikne na cizím majetku škoda nikoli nepatrná a současně se tím pachatel nebo někdo jiný obohatí. Škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 10.000,- Kč.

Omyl je rozpor mezi představou a skutečností, může se týkat skutečností minulých, přítomných i budoucích. O omyl se jedná i tehdy, když podváděná osoba o určité důležité okolnosti nemá žádné pojetí. Uvedení v omyl se děje jednáním, kterým pachatel předstírá okolnosti, jež nejsou v souladu se skutečným stavem věci např. pachatel využije služeb mobilního operátora, ale nemá v úmyslu za tyto služby zaplatit. Omyl může být vyvolán ve formě konání, opomenutí či konkludentního jednání.

Využitím něčího omylu se rozumí situace, kdy pachatel sám k vyvolání omylu nepřispěl, avšak po poznání omylu jiné osoby a v příčinném vztahu k němu jednal tak, aby ke škodě cizího majetku obohatil sebe nebo jiného.

Podstatné skutečnosti zamlčí ten pachatel, který neuvede při svém podvodném jednání jakékoli skutečnosti, které jsou zásadní a rozhodující pro poškozeného. K

zamlčení musí dojít ze strany pachatele, kdy není podstatné, zda si poškozený mohl tyto skutečnosti zjistit či ne.²⁸

Za trestný čin podvodu dle ustanovení § 209 „*trestního zákoníku*“ bude pachatel potrestán

1. odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty v případě že sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou,
2. odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin dle ustanovení § 209 odst. 1 „*trestního zákoníku*“ a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,
3. odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem dle ustanovení § 209 odst. 1 „*trestního zákoníku*“ větší škodu,
4. odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán
 - spáchá-li čin dle ustanovení § 209 odst. 1 „*trestního zákoníku*“ jako člen organizované skupiny,
 - spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,
 - spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo,
 - způsobí-li takovým činem značnou škodu.
5. odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán
 - způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo,
 - spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309 „*trestního zákoníku*“), teroristického útoku (§ 311 „*trestního zákoníku*“) nebo teroru (§ 312 „*trestního zákoníku*“).

²⁸ JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010. ISBN ISBN978-80-87212-49-3. S 604-605.

5.2 Přestupek

„Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.“²⁹

Základním právním předpisem je zákon č. 250/2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich**“).

Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti za přestupek, druhy správních trestů a ochranných opatření a zásady pro jejich ukládání, postup před zahájením řízení přestupku a postup v řízení o přestupku.

Přestupkem není jednání, kterým někdo odvrací, přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný zákonem nebo nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak.

Pojem přestupek je založen na materiálně-formálním pojetí. Pokud má být určitý protiprávní čin přestupkem, musí naplňovat následující znaky

- protiprávnost,
- společenská škodlivost,
- dále musí být výslovně jako přestupek v zákoně označen,
- musí dojít k naplnění znaků uvedených v zákoně,
- nesmí se jednat o trestný čin.

Materiální stránka přestupku představuje společenská škodlivost pachatelova jednání, která má zásadní význam při posuzování druhu a výše ukládané sankce.

Formální stránka přestupku zahrnuje 4 základní skupiny znaků tvořících tzv. skutkovou podstatu přestupku, a to

1. objekt přestupku – právem chráněný zájem,

²⁹ ČESKO. Zákon č. 250/2016, ze dne 12. července 2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>.

2. objektivní stránka přestupku – jednání, které vede k porušení právních povinností, může spočívat i v nečinnosti,
3. subjekt přestupku – pachatel, odpovědná osoba, která naplnila znaky přestupku,
4. subjektivní stránka přestupku – zavinění, vyjadřuje vnitřní (psychický) vztah pachatele k protiprávnímu jednání a škodlivému následku. K zavinění může dojít úmyslně nebo z nedbalosti.

Osoby zneužívající sociální dávek se mohou dopouštět protiprávních jednání, naplňujících znaky skutkové podstaty přestupků, které jsou vymezené v zvláštních zákonech následovně:

- fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že poruší ustanovení § 57 odst. 2 „*zákona o pomoci v hmotné nouzi*“, kdy dle aplikace ustanovení § 50 odst. 1 cit. zákona nesdělí údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši a výplatu
- fyzická nebo právnická osoba se dopustí přestupku tím, že poruší ustanovení § 127 odst.1 písm. a), b) a § 127 odst. 2 „*zákona o nemocenském pojištění*“, když nesdělí na žádost orgánu nemocenského pojištění údaje podle § 117 odst. 1 a § 78 cit. zákona. Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že nesdělí okresní správě sociálního zabezpečení skutečnost dle § 104 odst. 3 cit. zákona
- fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že poruší ustanovení § 65a odst. 1,2 „*zákona o státní sociální podpoře*“, s výjimkou osob uvedených v odstavci 2 jestliže nesplní povinnost sdělit dle aplikace ustanovení § 63 odst. 1 cit. zákona bezplatně údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu. Fyzická osoba, kterou je oprávněná osoba společně posuzovaná nebo příjemce dávky, se dopustí přestupku tím, že se nepodrobí ve stanovené lhůtě vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření v případech uvedených v § 61 odst.5 cit. zákona
- přestupku proti majetku dle aplikace ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) bod 3 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o některých přestupcích**“) se dopustí fyzická osoba, která způsobí škodu na cizím majetku podvodem. Ve vztahu k trestnému činu podvodu dle ustanovení § 209 „*trestního zákoníku*“, ale i k přestupku dle ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) bod 3 „*zákona o některých přestupcích*“ tyto představují speciální skutkové

podstaty, nicméně odpovědnost za ně musí být uplatňována v závislosti na dosažené společenské škodlivosti v každém jednotlivém případě. Důležitým parametrem je způsobená výše škody, kdy za obecnou dělicí hranici mezi přestupkem a trestným činem je považována částka 10.000,- Kč. O přestupek se jedná v případě, že škoda nepřesáhne částku 10.000,- Kč a u škody dosahující částky nejméně 10.000,- Kč a více se bude jednat o trestný čin podvodu.

5.2.1 Zánik odpovědnosti za přestupek

Odpovědnost za přestupek zaniká uplynutím promlčecí doby, vyhlášením amnestie ve Sbírce zákonů, o které rozhoduje prezident republiky a dále přirozenými způsoby, a to smrtí fyzické osoby a zánikem právnické osoby bez právního nástupce. Jedná se o okolnosti, které nastanou po spáchání přestupku, ale dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto. Je nezbytné je odlišit od okolností vylučujících protiprávnost, kdy se o přestupek nejedná.

Důvody zániku odpovědnosti za přestupek jsou uvedeny v „*zákoně o odpovědnosti za přestupky*“ taxativně.

Odpovědnost za přestupek zaniká uplynutím promlčecí doby, smrtí fyzické osoby, zánikem právnické osoby, nemá-li právního zástupce, nebo vyhlášením amnestie.

Promlčecí doba činí 1 rok nebo 3 roky, jde-li o přestupek, za který zákon stanoví sazbu pokuty, jejíž horní hranice je alespoň 100 000 Kč. Např. v případě spáchaného přestupku dle „*zákona o pomoci v hmotné nouzi*“ podle § 50 odst. 1, kde lze uložit pokutu do výše 10 000 Kč činí promlčecí doba 1 rok, v případě spáchaného přestupku dle § 63 odst. 1 „*zákona o státní sociální podpoře*“ podle § 63 odst. 1, kde lze uložit pokutu do výše 250 000 Kč činí promlčecí doba 3 roky.

6. ZNEUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH DÁVEK

Zneužívání sociálních dávek je dlouhodobě diskutované téma. Je zcela jisté i součástí volebních programů některých politických stran. Navzdory tomu, že se stát snaží dělat různá opatření, aby nedocházelo k zneužívání sociálních dávek, množství případů zneužití klesá minimálně. Odborníci i široká veřejnost se shodují na tom, že by se na dávkách nemělo vyplácet tolik, a dokonce že by se některé dávky měly zrušit nebo upravit nároky na jejich čerpání. Lidé se často setkávají s tím, že jsou dávky vypláceny neoprávněně. Zneužívání sociálních dávek lze označit jako sociální parazitismus, tzn., že osoba, která zneužívá sociální dávky, může být označena jako sociální parazit. Podle slovníku cizích slov je sociální parazitismus označován jako „*symbiotický život na úkor druhých lidí, nároky na mzdy, finanční dávky či odměny za minimální či nulovou práci*“.³⁰ K zneužívání dávek, se dle „*zpracovatelky*“ práce, nejčastěji uchylují lidé, kteří nepracují a nechťejí pracovat a svým jednáním mnohdy překračují hranice zákona. „*Přílišný solidarismus, resp. přílišná „rozdavačnost“ státu v jistém smyslu sociální problémy zhoršuje*“.³¹ Občané se vyhýbají práci, mnohdy holdují alkoholu, užívají návykové látky či neplatí nájem a mají za samozřejmost, že jim stát pomůže na úkor pracovitých a ukázněných lidí, kteří poctivě odvádějí daně. Mají jistotu, že je tu někdo, kdo se o ně postará.³²

Aby se jednalo o podvodné jednání, musí být naplněny určité rysy, mezi které zařazujeme zejména způsobení škody jinému, získání osobního prospěchu nebo využívání nepravdivých, neúplných či jinak zkreslených informací apod.³³ Mnoho občanů dodnes považuje za normální maximálně využívat, resp. zneužít solidaritu státu a žít na úkor druhých, čímž si plete sociální potřebnost za sociální vychytralost.

„K neoprávněnému pobírání dochází především v oblasti nepojistných sociálních dávek. Jedná se hlavně o příspěvky a doplatky na bydlení, příspěvky na živobytí, v menší míře pak o příspěvky na péči, zvláštní pomůcku, mobilitu nebo dávky mimořádné okamžité

³⁰ Slovník cizích slov

³¹ KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR., 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 489.

³² KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR., 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 489.

³³ MOLÍN, J. *Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-600-4. s. 75.

*pomoci. Výjimečné ale nejsou ani případy neoprávněného pobírání rodičovského příspěvku a podpory v nezaměstnanosti či při rekvalifikaci.*³⁴

V roce 2014 odhalili zaměstnanci úřadu práce ČR téměř 9 370 případů neoprávněného pobírání sociálních dávek, celková výše škody přesáhla částku 65 mil. Kč. V souvislosti se zjištěnými trestnými činy padly již i tresty podmíněných odnětí svobody.³⁵

Vnitřní kontrolní systémy krajských poboček ÚP ČR jsou velmi dobře nastaveny a na skvělé úrovni funguje i spolupráce se státním zastupitelstvím, Policií ČR (PČR) a obcemi. V případě, že se konkrétní klient pobírající dávky dopouští podvodu či trestného činu a pracovníci úřadu získají podezření o takovémto jednání, oznámí ihned tuto skutečnost příslušnému státnímu zastupitelství nebo PČR. Systém funguje i obráceně v případě, že si některý z klientů neoprávněně „přivydělává“ třeba prodejem druhotných surovin, nahlásí to ÚP ČR.³⁶ Z důvodu tematického obohacení teoretické části budou demonstrovány níže uvedené situační příklady.

Situační příklad č. 1

V říjnu 2015 byl vydán trestní příkaz proti klientce, která způsobila ÚP ČR škodu ve výši 34 920 Kč, když pro posouzení nároku na doplatek na bydlení zfalšovala doklad o úhradě nájemného. Soud ženě uložil podmíněný trest odnětí svobody v trvání osmi měsíců, s odkladem na dva roky.

Shora uvedeným protiprávním jednáním žena s ohledem ke způsobené škodě nikoli nepatrně naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu dle aplikace ustanovení § 209 odst. 1 „*trestního zákoníku*“.

Situační příklad č. 2

Klientka opakovaně předkládala kontaktnímu pracovišti ÚP ČR falešné ústřížky složenek o platbě nájmu, aby mohla pobírat doplatek za bydlení. Pronajímateli ale

³⁴ ÚŘAD PRÁCE ČR. *Za zneužití dávky mohou padat i tresty*. [online]. ÚP ČR, 2015 [cit. 11. 03. 2021]. Dostupné z: https://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/za_zneuzeni_davky_mohou_padat_i_tresty_15061513_83733883.

³⁵ ÚŘAD PRÁCE ČR. *Za zneužití dávky mohou padat i tresty*. [online]. ÚP ČR, 2015 [cit. 11. 03. 2021]. Dostupné z: https://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/za_zneuzeni_davky_mohou_padat_i_tresty_15061513_83733883.

³⁶ ÚŘAD PRÁCE ČR. *Za zneužití dávky mohou padat i tresty*. [online]. ÚP ČR, 2015 [cit. 11. 03. 2021]. Dostupné z: https://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/za_zneuzeni_davky_mohou_padat_i_tresty_15061513_83733883.

nájemné neplatila a dávky použila pro svoji potřebu. Tímto jednáním se dopustila podvodu a od soudu odešla s podmíněným trestem odnětí svobody v délce trvání pět měsíců, Zároveň musela ÚP ČR uhradit vzniklou škodu ve výši 34 680 Kč.

Shora uvedeným protiprávním jednáním žena s ohledem ke způsobené škodě nikoli nepatrně naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu dle aplikace ustanovení § 209 odst. 1 „*trestního zákoníku*“.

Situační příklad č. 3

Klient tvrdil, že nemá příjem a žádné peníze k dispozici. Požádal tedy o dávky hmotné nouze. Při prověřování podkladů se ukázalo, že podával daňové přiznání, což se zaměstnancům ÚP ČR zdálo podezřelé. Muže proto vyzvali, aby věc vysvětlil. Tvrdil, že zdaňoval staré faktury. Nakonec se ale ukázalo, že mu v rámci daňového přiznání vznikl přeplatek, který si nechal poslat na svůj vlastní účet a tuto informaci vědomě ÚP ČR zatajil. Výsledkem bylo pozastavení výplaty dávek v hmotné nouzi vyčíslení přeplatku ve výši 33 281 Kč, který klient bude muset úřadu vrátit. V současné době probíhá správní řízení.

Shora uvedeným jednáním muž tím, že na výzvu podle § 50 nesdělil údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši a výplatu, naplnil znaky skutkové podstaty přestupku dle aplikace ustanovení § 52 odst. 2 „*zákona o pomoci v hmotné nouzi*“.

Situační příklad č. 4

Klientka, která pobírala příspěvek na péči, zemřela. Manžel, jako pečující osoba, neoznámil její úmrtí a dávku dále pobíral a užíval pro svou potřebu. Celková škoda dosáhla téměř 400 tisíc Kč. Vše odhalily zaměstnankyně příslušného kontaktního pracoviště ÚP ČR ve chvíli, kdy získaly přístup do evidence obyvatel. Případ skončil u soudu a manžel byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody.

Shora uvedeným protiprávním jednáním muž s ohledem ke způsobené větší škodě naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu dle aplikace ustanovení § 209 odst. 3 „*trestního zákoníku*“.

Situační příklad č. 5

Klientka zatajila příjmy manžela jako společně posuzované osoby v rámci pobírání příspěvku na bydlení. Celková škoda dosáhla 118 128 Kč. ÚP ČR na ni podal trestní oznámení Policii ČR a ta ji ve zkráceném přípravném řízení zpracovala. Soud pak uložil ženě podmíněným trest odnětí svobody.

Shora uvedeným protiprávním jednáním žena s ohledem ke způsobené větší škodě naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu dle aplikace ustanovení § 209 odst. 3 „trestního zákoníku“.

Situační příklad č. 6

Klientka pobírala příspěvek na živobytí. K tomu si přivydělávala sběrem šrotu. Během půl roku si tak přišla na 75 tisíc Kč. Tuto skutečnost ale „opomněla“ ÚP ČR sdělit. Následně byla odsouzena za padělání částek o úhradě za bydlení, neoznámení příjmů a zatajení skutečného počtu společně posuzovaných osob.³⁷

Shora uvedeným protiprávním jednáním žena s ohledem ke způsobené škodě nikoli malé naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu dle aplikace ustanovení § 209 odst. 1 „trestního zákoníku“.

Situační příklad č. 7

Klientka zatajila příjmy manžela jako společně posuzované osoby v rámci pobírání příspěvku na bydlení. Celková škoda dosáhla 28 354 Kč.

Shora uvedeným jednáním žena naplnila znaky skutkové podstaty přestupku dle aplikace ustanovení § 65a odst. 1 „zákonu o státní sociální podpoře“ tím, že nesplnila povinnost bezplatně sdělit údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu.

³⁷ Zneužívání dávek výrazně vzrostlo, padlo už i několik obviněn [online]. In.: 19.2.2016 [cit. 24. 02. 2021]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/unezivani-davek-vyrazne-vzrostl-padlo-uz-i-nekolik-obvineni-1272673>.

7. TRESTNÝ ČIN VERSUS PŘESTUPEK

Za základní kritéria pro srovnání trestného činu a přestupku považuje v obecné rovině „*zpracovatelka*“ v první řadě znaky uvedené v zákoně, kdy v případě spáchaní protiprávního jednání, naplňujícího znaky skutkové podstaty trestného činu je základním právním předpisem „*trestní zákoník*“ a v případě přestupků je základním právním předpisem „*zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*“, „*zákon o některých přestupcích*“ a další „*lex specialis*“ zvláštní právní předpisy, které vymezují jiné skutkové podstaty přestupků. Trestným činem je čin protiprávní a musí být v trestním zákoně označován za trestný, přestupkem je jednání zaviněné, které musí být takto v příslušných zákonech výslovně označeno.

Rozdíl mezi trestnými činy a přestupky je dán tzv. „*stupněm škodlivosti pro společnost*“. Jednání, vykazující sice znaky trestného činu, ale nižší společenské škodlivosti, než je nutné pro trestný čin, je přestupkem.“³⁸

Jelikož je přestupek k trestnému činu v poměru podřízenosti, tak se nejdříve musí posoudit, zda je naplněná skutková podstata trestného činu, a v případě, že nikoliv, tak se může jednat o přestupkové jednání.

Při posuzování různých forem protiprávních jednání se musí vyhodnotit jeho správně právní či trestněprávní charakter např. s ohledem k uvedenému stupni společenské škodlivosti např. výši způsobené škody.

Dalším důležitým parametrem je výše škody, kdy za obecnou dělící hranici mezi přestupkem a trestným činem je považována částka 10.000,- Kč.

U trestných činů je výše škody stanovena v ustanovení § 138 „*trestního zákoníku*“, kde je dále dělena do pěti stupňů

- a) škoda nikoli nepatrná – škoda dosahující částky nejméně 10.000,- Kč,
- b) škoda nikoli malá – nejméně 50.000,- Kč,
- c) větší škoda – nejméně 100.000,- Kč,
- d) značná škoda – nejméně 1.000.000,- Kč,

³⁸ BÍLÝ, J. *Základy společenských věd*. Ostrava: Key Publishing, 2009. Společenské vědy (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-015-6. s.135.

e) škoda velkého rozsahu – nejméně 10.000.000,- Kč.³⁹

O přestupek se jedná v případě, že škoda nepřesahuje částku 10.000,- Kč.

Hledisko odpovědnosti je tvořeno dvěma prvky, a to úmyslným zaviněním a zaviněním z nedbalosti. „K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“⁴⁰

V případě odpovědnosti za přestupek jsou tyto prvky obráceny: „K odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění.“⁴¹

7.1 Trestní sankce

7.1.1 Pojem a účel trestu – trestný čin

Trest je jedním z prostředků státního donucení, je ukládaný soudy v trestním řízení za trestný čin jeho pachateli, kterému působí určitou újmu a které vyslovuje odsudek ze strany společnosti trestného činu a jeho pachatele.

Účelem trestu je zejména ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti, vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.

Pojem a obsah trestu zahrnuje širokou škálu stránek a funkcí, mezi které patří výchovné, převýchovné působení z hlediska morálního nejen na odsouzeného, ale i na ostatní společnost, především na vědomí potenciálních pachatelů. Pojmem trest se rozumí zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Jde tedy o právní následek činu, který spočívá v právní újmě způsobené pachateli, ten ji pociťuje jako zlo a podle vůle zákonodárce je povinen ji strpět.⁴²

Pojem trestu tedy můžeme shrnout

- jde o prostředek státního donucení,

³⁹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

⁴⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

⁴¹ ČESKO. Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízené o nich Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>.

⁴² FRYŠTÁK, M. *Trestní právo hmotné – obecná část*. Ostrava: Key Publishing, 2008. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-70-0. S. 97–98.

- lze jej uložit výlučně pachateli trestného činu,
- trest ukládají výhradně soudy,
- trestem je pachateli trestného činu způsobena újma.

7.1.1.1 Základní zásady trestního řízení

Základní zásady slouží k zajištění trestních činů a následnému spravedlivému potrestání pachatelů.

„Pojem „účel trestu“ dříve definovaný v ustanovení § 23 „trestního zákoníku“ z roku 1961 (účinného do 31.12.2009) není již v novém trestním zákoníku z roku 2009 výslovně vyjádřen. Ustanovení vymezující obecný účel či funkce trestání byly nahrazeny úpravou obecných zásad trestání, které byly promítnuty do jednotlivých ustanovení o trestních sankcích. Tyto zásady, vycházející přímo ze samotných kořenů demokratického právního státu, jsou formulovány jednak obecně pro všechny trestní sankce (§ 36 a 38), jednak speciálně pro tresty (§ 39 až 45) a ochranná opatření (§ 98 a 99).“⁴³

Zásada subsidiarity trestní represe

Někdy též nazývaná jako princip „ultima ratio“ vyjadřuje, že trestní právo je krajním prostředkem k dosažení účelu zákona, musí být užíván jen tehdy, pokud užití jiných právních prostředků ke sjednání nápravy nepřichází v úvahu, neboť již byly vyčerpány nebo jsou zjevně neúčinné či nevhodné.

Zásada zákonnosti

Zásady „nullum crimen sine lege“ (žádný zločin bez zákona) a „nulla poena sine lege“ (žádný trest bez zákona) je právní princip, který říká, že pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest i jaké jiné újmy na právech nebo majetku jde za jeho spáchání uložit, trest lze uložit jen za trestný čin (trest je právním následkem trestného činu), pachateli trestného činu lze uložit jen takový druh trestu, jaký bylo možné uložit v době spáchání trestného činu. Pokud poté, co již byl trestný čin spáchán, stanoví zákon mírnější trest, uloží se tento mírnější trest,

⁴³ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3. s. 351.

Zásada demokratismu

Vyplývá z Ústavy České republiky. Trestní právo se ve smyslu uvedené zásady uplatňuje hlavně na ochranu člověka jako jednotlivce, tedy jeho práv a svobod. Rovnost všech osob bez ohledu na pohlaví, rasu barvu pleti, jazyk, víru a náboženství, politické nebo jiné smýšlení.

Zásada humanismu a přiměřenosti

Trestní právo chrání demokratické a humanitní hodnoty společnosti, chrání však také přiměřeně oběti trestné činnosti, musí se zachovat také důstojnost i při uložení trestu. Nikdo nesmí být mučen nebo podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Zákaz retroaktivity

Znamená, že podle současné právní normy zásadně není možné posoudit lidské chování, právní skutečnosti či právní vztahy, jež se uskutečnily dříve, než právní norma nabyla účinnosti. Nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu. Podle pozdějšího zákona můžeme posuzovat skutek pachatele jen tehdy, jestli je pozdější ustanovení pro pachatele příznivější.

Zásada individuální trestní odpovědnosti za spáchaný čin

Základem trestní odpovědnosti je trestní čin (nejen myšlenky na něj nebo neprojevené názory apod.). Znamená, že pachatele je možné trestat jen za jeho vlastní jednání.

Zákaz analogie k tíži pachatele

V trestním právu hmotném je zakázána jakákoliv analogie (připodobnění) k tíži pachatele. Nelze za zločin prohlásit jednání, které je pouze podobné jednání vymezenému v zákoně.

Zásada ekonomie trestního práva

Podstatou této zásady je myšlenka trestního práva jako krajního prostředku. Trestní právo nastupuje k ochraně příslušných objektů podpůrně, až tehdy, nestačí-li témuž účelu jiné právo, tj. mimo trestní prostředky.⁴⁴

7.1.1.2 Druhy trestu § 52 odst. 1 trestního zákoníku

Výčet trestů, které lze uložit za spáchané trestné činy, je uveden v ustanovení §52 „*trestního zákoníku*“, jedná se o následující druhy trestů:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz držení a chovu zvířat,
- i) zákaz pobytu,
- j) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- k) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- l) ztrátu vojenské hodnosti,
- m) vyhoštění.

Trest odnětí svobody má jako jediný trest 3 formy, nestanoví-li trestní zákon jinak:

- a) nepodmíněný trest odnětí svobody,
- b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.

Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest, který upravuje § 54 „*trestního zákoníku*“.

⁴⁴ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3. S. 351–352.

Odnětí svobody § 55 „trestního zákoníku“

Jedná se o trest univerzální, neboť jeho uložení umožňují všechna ustanovení zvláštní části „trestního zákoníku“. Zasahuje do práv pachatele tím, že jej zbavuje osobní svobody a některých dalších občanských práv. Nepodmíněný trest odnětí svobody lze uložit nejvýše na 20 let, pokud nejde o mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody nebo o výjimečný trest. Za trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje 5 let, lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život.

Domácí vězení § 60 „trestního zákoníku“

Je alternativou k trestu odnětí svobody a lze ho uložit pachateli přečinu až na 2 roky, pokud dá pachatel písemný slib, že se bude zdržovat na daném místě po stanovenou dobu a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.

Obecně prospěšné práce § 62-65 „trestního zákoníku“

Může soud uložit, pokud jde o pachatele odsouzeného za přečin, jako samostatný trest může být trest obecně prospěšných prací uložen, jedině vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a vzhledem k osobě a poměrům pachatele není třeba uložení jiného trestu. Může být uložen samostatně nebo spolu s jiným trestem, nemůže být uložen spolu s trestem odnětí svobody. V případě, že pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací nevede řádný život nebo zaviněně nevykonal ve stanovené době uložený trest, přemění soud trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek na trest odnětí svobody a zároveň rozhodne o způsobu jeho výkonu. Při přeměně nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se každá, i nezapočatá hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací přemění na jeden den odnětí svobody. Pokud pachatel trest obecně prospěšných prací vykonal nebo pokud bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno, nahlíží se na něho, jako kdyby nebyl odsouzen.

Propadnutí majetku § 66 „trestního zákoníku“

Může soud vzhledem k okolnostem spáchaného trestného činu a poměrům pachatele uložit, pokud je pachatel odsouzen k výjimečnému trestu nebo za zvlášť závažný zločin, kterým pachatel chtěl pro sebe nebo jiného získat majetkový prospěch. Propadnutím nelze postihnout věci, které jsou nezbytné k uspokojování životních potřeb

odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je odsouzený povinen pečovat. Vlastníkem propadlého majetku se stává stát.

Peněžité trest § 67-69 „trestního zákoníku“

Může soud uložit, jestliže pachatel pro sebe nebo jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch nebo pouze v případě, že

- trestní zákon uložení takového trestu ve zvláštní části dovoluje, nebo
- ho ukládá za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá.

Jako samostatný trest může být uložen, pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Ukládá se v denních sazbách od 20-730 sazeb. Výše peněžitého trestu je od 2000 Kč do 36 500 000 Kč. Soud jej neuloží, je-li zřejmé, že by byl nedobytný. Pokud není ve stanovené lhůtě vykonán, je uložen náhradní trest odnětí svobody. Zaplacené částky peněžitého trestu připadají státu. Po vykonání je na pachatele, kterému byl uložen peněžité trest za jiný trestný čin než zvlášť závažný zločin, nebo pokud bylo od výkonu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno, pohlíženo, jako kdyby nebyl odsouzen.

Propadnutí věci nebo jiné náhradní hodnoty § 70–72 „trestního zákoníku“

Se vztahuje pouze na věc, která je ve vlastnictví pachatele, a která má souvislost s trestným činem

- bylo jí užito ke spáchání trestného činu,
- byla ke spáchání trestného činu určena,
- pachatel ji získal trestným činem nebo jako odměnu za něj,
- kterou pachatel nabyl za věc nebo jinou majetkovou hodnotu.

Předmětem může být i věc nemovitá např. budova, ve které se pěstovali rostliny s omamnými látkami. Platí zákaz nakládání či dispozice dané věci nebo jiné majetkové hodnoty před právní mocí rozhodnutí. Propadlá věc nebo jiná majetková hodnota připadá státu. Trest propadnutí věci může soud uložit jako trest samostatný pouze v případě, že

trestní zákon uložení tohoto trestu dovoluje a pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Zákaz činnosti § 73,74 „trestního zákoníku“

Může soud uložit po dobu 1–10 let, jestliže se pachatel dopustil trestného činu v souvislosti s touto činností. Jako samostatný může být uložen pouze, pokud trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje a pokud není třeba uložení jiného trestu vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele. Do doby zákazu činnosti se nezapočítává doba výkonu trestu odnětí svobody, ale započítává se doba před právní mocí rozsudku, po kterou bylo pachateli oprávnění k činnosti, která je předmětem tohoto trestu, v souvislosti s trestným činem odňato. Po vykonání trestu se na pachatele hledí, jako kdyby nebyl odsouzen.

Zákaz pobytu § 75 „trestního zákoníku“

Ukládá se za úmyslný trestný čin, pokud to vyžaduje se zřetelem na dosavadní způsob života pachatele a místo spáchání činu ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku, nemůže se vztahovat na místo nebo obvod, v němž má pachatel trvalý pobyt. Soud může uložit trest zákazu pobytu na 1–10 let.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce § 76 „trestního zákoníku“

Může soud uložit, jestliže se pachatel dopustil úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce. Jako samostatný může být uložen jen, pokud trestní zákon uložení tohoto trestu dovoluje a pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání § 78 „trestního zákoníku“

Může soud uložit, pokud je pachatel odsouzen za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na 2 roky.

Ztráta vojenské hodnosti § 79 „trestního zákoníku“

Může soud uložit, jestliže je pachatel odsouzen za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na

2 roky, může být uložen i vedle jiného trestu, pokud to soud uzná za vhodné vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a vyžaduje to kázeň a pořádek v ozbrojených silách. Nelze jej uložit jako trest samostatný.

Vyhoštění § 80 „trestního zákoníku“

Nemůže soud uložit občanovi ČR. Může být uložen jako samostatný trest, nebo spolu s jiným trestem, pokud to vyžaduje bezpečnost lidí nebo majetku, nebo jiný obecný zájem. Jako samostatný může být uložen, pokud povaha spáchaného činu a vzhledem k osobě a poměrům pachatele není jiného trestu třeba. Vyhoštění je možno uložit na dobu od jednoho roku do deseti let, nebo na dobu neurčitou. Soud trest vyhoštění neuloží např. v případě kdy se nepodařilo zjistit státní příslušnost pachatele, pachateli byl udělen azyl, pachatel zde má trvalý pobyt, zaměstnání a rodinu.

Jestliže trestní zákon ve zvláštní části stanoví za některý trestný čin několik druhů trestů, může soud uložit každý z nich samostatně nebo může tyto tresty uložit vedle sebe. Soud nemůže uložit vedle sebe trest propadnutí majetku a peněžité trest.

7.1.1.3 Zásady pro ukládání trestů

Trest ukládaný soudem představuje trestněprávní následek trestného činu, o vině a trestu za trestné činy rozhoduje jen soud.⁴⁵

Obecná pravidla pro ukládání trestů

- trest má být úměrný škodlivosti,
- trest má umožnit individualizaci trestu přiměřeně povaze činu a jeho pachatele,
- trest má být spravedlivý,
- druh trestu a jeho intenzita musejí být vyjádřeny v zákoně (legalita trestů).

Rozhodující význam pro naplnění účelu trestu z hlediska zásady individualizace trestu soudem má přiměřenost trestu dle třech základních obecných kritérií pro ukládání trestů uvedených v ustanovení § 39 odst. 1 „trestního zákoníku“ a to:

1. Povaha a závažnost spáchaného trestného činu pro společnost.
2. Možnost nápravy pachatele.

⁴⁵ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-49-3. s. 396.

3. Osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele.

7.1.2 Základní pojmosloví a účel správního trestání

„Správní trest je prostředek k ochraně společnosti a jejich zájmů“⁴⁶

Správní trestání představuje významnou součást veřejné správy. Jde o reakci správního orgánu, respektive státu na porušení správních norem za účelem ochrany společnosti. Dominantním účelem správního trestání je zabezpečit řádný výkon veřejné správy, zároveň je správní trestání samo o sobě výkonem veřejné správy. Ukládání správních trestů představuje činnost správních orgánů, v jehož rámci dochází k vybírání druhu a výměry správního trestu pro pachatele za konkrétní přestupek spáchaný za konkrétních skutkových okolností.

Za prameny správního práva ve formálním smyslu můžeme považovat normativní právní akty a normativní smlouvy. Jednotlivé druhy pramenů se pak člení podle různých kritérií.

Mezi prameny správního práva patří:

- Ústavní pořádek, tvoří ho – Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, a další ústavní zákony,
- Mezinárodní smlouvy,
- Normy EU,
- Zákony,
- Podzákoné předpisy apod.

K obecné orientaci ke zkoumané tematické oblasti je zapotřebí zmínit alespoň ty nejzákladnější prameny právní úpravy. Základním právním předpisem, který upravuje postupy v oblasti veřejné správy, je zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „**správní řád**“). Do právního řádu České republiky byly v rámci nové systematiky správního trestání přijaty zcela nové zákony. Jsou jimi „*zákon o odpovědnosti za přestupky*“, ze dne 12. července 2016, který za tímto účelem stanovuje nejen zmíněné druhy správních trestů, ale též podmínky, za jakých je lze uložit a rovněž upravuje obecné zásady ukládání správních trestů, zejména pak stanovuje hlediska pro určení druhů a výměry správních

⁴⁶ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E.: *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-383-4. s. 23.

trestů, rovněž specifikuje, zda je možné trest uložit samostatně nebo spolu s jinými, popřípadě stanovuje polehčující a přitěžující okolnosti, ke kterým může správní orgán přihlídnout.

Dále byl přijat „*zákon o některých přestupcích*“, ze dne 15. června 2016, který dílem vymezuje vybrané skutkové podstaty tzv. „*některých přestupků*“, vyskytujících se na různých úsecích veřejné správy, včetně druhu a výše správních trestů, které lze za jejich spáchání uložit. Tyto zákony doplňuje zákon č. 183/2017 Sb., který mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích (dále také „*změnový zákon*“), a který je ve svém smyslu doprovodný a provádí revizi společných ustanovení o správních deliktech v předmětných zákonech, kde se terminologicky nahrazuje pojem „*správní delikt*“ za pojem „*přestupek*“.

K dalším pramenům úžeji reflektujícím zkoumanou tematickou oblast patří „*zákon o pomoci v hmotné nouzi*“, „*zákon o nemocenském pojištění*“ a „*zákon o státní sociální podpoře*“. Tyto zákony vymezují skutkové podstaty přestupků, vyskytujících se ve státní sociální podpoře. Subsidiárním pramenem je i „*zákon o některých přestupcích*“, který např. vymezuje skutkovou podstatu přestupku proti majetku a který dle aplikace ustanovení § 8 odst. 1 písmena a) bod 3 „*zákona o některých přestupcích*“ koresponduje k trestnému činu podvodu dle ustanovení § 209 „*trestního zákoníku*“. Shora naznačené skutkové podstaty představují možnost volby právní kvalifikace, nicméně odpovědnost za ně musí být uplatňována v závislosti na dosažené společenské škodlivosti. Důležitým parametrem je způsobená výše škody, kdy za obecnou dělící hranici mezi přestupkem a trestným činem je považována částka 10.000,- Kč.

Je nutno zmínit i tzv. podzákonné právní předpisy, kterými jsou například nařízení vlády nebo vyhlášky ústředních správních úřadů. Mimo jiné hrají tyto prováděcí právní předpisy důležitou roli při provádění zákonů, což má zásadní význam při rozlišovacích kritériích mezi přestupkem a trestným činem.

Orgán příslušný k projednávání přestupků

Řízení o přestupku je povinností příslušného správního orgánu, který má k projednání daného přestupku příslušnost stanovenou zákonem.

Dle věcné příslušnosti se určuje typ či druh správního orgánu, který je oprávněn a povinen vést v konkrétním případě správní řízení a vydat rozhodnutí. Tato bývá zpravidla stanovena zvláštním právním předpisem.

Dle místní příslušnosti se určuje, který z věcně příslušných správních orgánů má z hlediska své územní působnosti vést příslušné správní řízení.

Ilustrativní situační příklad:

Věcně příslušné k řízení ve věcech SSP jsou „ÚP ČR“. Místní příslušnost krajské pobočky konkrétního „ÚP ČR“ je dána podle místa, kde je žadatel hlášen k trvalému pobytu podle evidence obyvatel.

Druhy správních trestů

Za přestupek lze uložit správní trest

- a) napomenutí,
- b) pokuty,
- c) zákazu činnosti,
- d) propadnutí věci nebo náhradní hodnoty,
- e) zveřejnění rozhodnutí o přestupku.

Správní tresty lze uložit samostatně i spolu s jinými správními tresty. Napomenutí nelze uložit s pokutou.⁴⁷

Napomenutí

Je nejmírnějším správním trestem, je to prostředek morálního odsouzení. Má působit výchovně při trestání pachatelů přestupků, u nichž k naplnění účelu zákona postačuje napomenutí (namísto uložení pokuty nebo jiného správního trestu) a ukládání přísnějších trestů by bylo zbytečným přepínáním správně-trestní represe. Tento správní trest má v systému správního práva trestního své významné místo především při řešení přestupků vykazujících nižší míru společenské škodlivosti. Napomenutí se obvykle provede ústně, ale může také písemnou formou, jestliže je taková forma v konkrétním případě vhodnější. Napomenutí se provede tak, že správní orgán osobu, která byla uznána

⁴⁷ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E.: *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-383-4. S. 255–283.

vinnou a byl jí uložen správní trest napomenutí, výslovně upozorní na to, jaké správní tresty jí hrozí v případě, že se bude i v budoucnu dopouštět podobného jednání, zvláště ji upozorní na možnost uložení pokuty, včetně výše, do jaké může být uložena. Uložením správního trestu napomenutí je přestupek vyřešen a pro pachatele přestupku již nevzniká žádná další povinnost, mimo povinnosti nahradit náklady přestupkového řízení.

Pokuta

Pokuta je nejčastějším správním trestem, který je za přestupek ukládán, je ukládána v rozpětí stanoveném zákonem. Lze ji uložit pouze za přestupek, u něhož tak stanoví zvláštní zákon. *„Zvláštní zákony zpravidla uvádějí obecně maximální horní hranici pokuty, kterou lze za přestupek uložit. Současně u všech skutkových podstat přestupků ve zvláštních zákonech jsou uvedeny konkrétní výše pokut. Pokud by v jiném zákoně nebyla výše pokut stanovena, bude správní orgán při ukládání pokuty postupovat ve smyslu § 46 odst. 1 „zákon o odpovědnosti za přestupky“. U některých přestupků vymezují zvláštní zákony také dolní hranici pokut. Uložit v těchto případech pokutu pod touto spodní hranicí může správní orgán pouze za splnění zákonných podmínek § 44 „zákon o odpovědnosti za přestupky“. Zvýšit horní stanovenou hranici pokuty je možné u některých přestupků uvedených ve zvláštních zákonech na základě zákonných podmínek,“⁴⁸ „zákon o odpovědnosti za přestupky“* určuje splatnost uložené pokuty, jestliže správní orgán neurčí jinou lhůtu.

Zvláštní právní předpisy související s tématem „práce“ stanovují výše pokut za spáchané přestupky takto.

Dle „*zákona o pomoci v hmotné nouzi*“ lze uložit pokutu do výše 10 000 Kč fyzické osobě, která se dopustí přestupku tím, že na výzvu podle § 50 odst. 1 nesdělí údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši a výplatu..⁴⁹

Dle „*zákona o nemocenském pojištění*“ lze uložit pokutu do výše 20 000 Kč fyzické nebo právnické osobě, která se dopustí přestupku tím, že nesdělí orgánu nemocenského pojištění na jeho žádost údaje podle § 117 odst. 1, nesdělí na žádost orgánu

⁴⁸ KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E.: *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-383-4. S. 260–261.

⁴⁹ ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo: Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. 13. aktualizované vydání podle právního stavu k 1. 7. 2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-596-6. s. 470

nemocenského pojištění informace podle § 78, nebo nesdělí okresní správě sociálního zabezpečení skutečnost uvedenou v § 104 odst. 4.⁵⁰

Dle „*zákona o státní sociální podpoře*“ lze uložit pokutu do 250 000 Kč fyzické osobě, která se dopustí přestupku tím, že nesplní povinnost sdělit podle § 63 odst. 1 bezplatně údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu. Fyzické osobě, která je oprávněnou osobou společně posuzovanou nebo příjemcem dávky lze uložit pokutu do 10 000 Kč v případě, že se dopustí přestupku tím, že

- a) nesplní povinnosti osvědčit skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu nebo ohlásit změny v těchto skutečnostech podle § 61 odst. 1 až 4 ve stanovené lhůtě, nebo
- b) nepodrobí se ve stanovené lhůtě vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření v případech uvedených v § 61 odst. 5. Za spáchaní výše uvedeného přestupku.⁵¹

Zákaz činnosti

Jedná se o správní trest, který plní hlavně výchovnou a preventivní funkci, lze ho uložit za přestupek, u něhož tak stanoví zvláštní zákon. Smyslem tohoto trestu je zabránit pachateli přestupku v dalším páchání protiprávní činnosti. Pachatel přestupku v důsledku uloženého správního trestu dočasně nemůže vykonávat některé zaměstnání, povolání nebo vykonávat činnosti, ke kterým je zapotřebí určitého povolení nebo které jsou upraveny zvláštními právními předpisy. Touto sankcí dochází k vážnému zásahu do právního postavení osob. Zákaz činnosti lze uložit spolu s jinými správními tresty, typicky s pokutou. Správní orgán může uložit zákaz činnosti pouze na dobu uvedenou u konkrétního přestupku, pokud by lhůta nebyla uvedena, lze zákaz činnosti uložit maximálně na 3 roky. Zákaz činnosti nelze uložit mladistvému, pokud by výkon tohoto správního trestu bránil přípravě na jeho povolání.

⁵⁰ ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo: Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. 13. aktualizované vydání podle právního stavu k 1. 7. 2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-596-6. s. 473

⁵¹ ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo: Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. 13. aktualizované vydání podle právního stavu k 1. 7. 2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-596-6. s. 360

Propadnutí věci nebo náhradní hodnoty

Lze uložit za jakýkoliv přestupek, pokud to není výslovně zákonem vyloučeno, a to i když zvláštní zákon možnost uložení takového druhu správního trestu výslovně neuvádí. Zvláštní zákon může uložení tohoto trestu výslovně vyloučit nebo přikázat. Smyslem tohoto trestu je především zabránit pachateli přestupku v dalším protiprávním jednání a také odebrat mu prospěch, který přestupkem získal. Pro uložení správního trestu propadnutí věci musí být splněna podmínka, že buď se jedná o věc, která byla ke spáchání přestupku užitá nebo určena nebo přestupkem získána nebo byla nabyta za věc přestupkem získanou. Zabraná věc musí patřit výlučně pachateli přestupku. Vlastníkem propadlé věci se stává stát.

Zveřejnění rozhodnutí o přestupku

Je novým správním trestem, jehož smyslem je informovat veřejnost o protiprávním jednání podnikajících fyzických nebo právnických osob. Ve veřejném sdělovacím prostředku se zveřejňuje pouze výroková část rozhodnutí. Lhůta zveřejnění je 2-6 měsíců. Zveřejňovat se nesmí údaje umožňující identifikaci jiné osoby než pachatele.

Zásady pro ukládání správních trestů

Pro ukládání správních trestů platí zejména tyto zásady.

Zásada „nulla poena sine lege“

Není trestu bez zákona. Nelze někoho za něco trestat, pokud daný skutek není zakázán zákonem.

Zásada „ne bis in idem“

Ne dvakrát o tomtéž. Nikdo nesmí být dvakrát za stejný protiprávní čin nejen uznán vinným a potrestán, ale ani proti němu nelze v téže věci vést řízení.

Zásada přiměřenosti správních trestů

Správní orgán dbá, aby přijaté řešení bylo v souladu veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i na to, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případu nevznikaly nedůvodné rozdíly.

Zásada zákazu reformace „*in peius*“

Vyjadřuje zákaz změny rozhodnutí k horšímu. Spočívá v tom, že orgán rozhodující na základě opravného prostředku podaného účastníkem řízení nebo v jeho prospěch, nemůže změnit rozhodnutí k horšímu z pohledu tohoto účastníka, tedy v jeho neprospěch, přičemž zákaz změny k horšímu se nevztahuje na samotné řízení, ale pouze na jeho výsledek, tedy na rozhodnutí.⁵²

⁵² KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E.: *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-383-4. s. 24.

8. EMPIRICKÁ ČÁST

8.1 Stanovení cílů empirické části

Cílem empirické části „práce“ je formou kvantitativně užitých výzkumných technik (dotazníkového šetření) reflektovat stav společenského srozumění občanské společnosti s tímto fenoménem.

Odpovědi budou zpracovány do grafů obsahujících procentuální zastoupení odpovědí.

8.2 Výzkumné metody

Dotazník je kvantitativní sociologickou výzkumnou metodou sběru dat, jejíž výhodou je oslovení většího počtu respondentů.

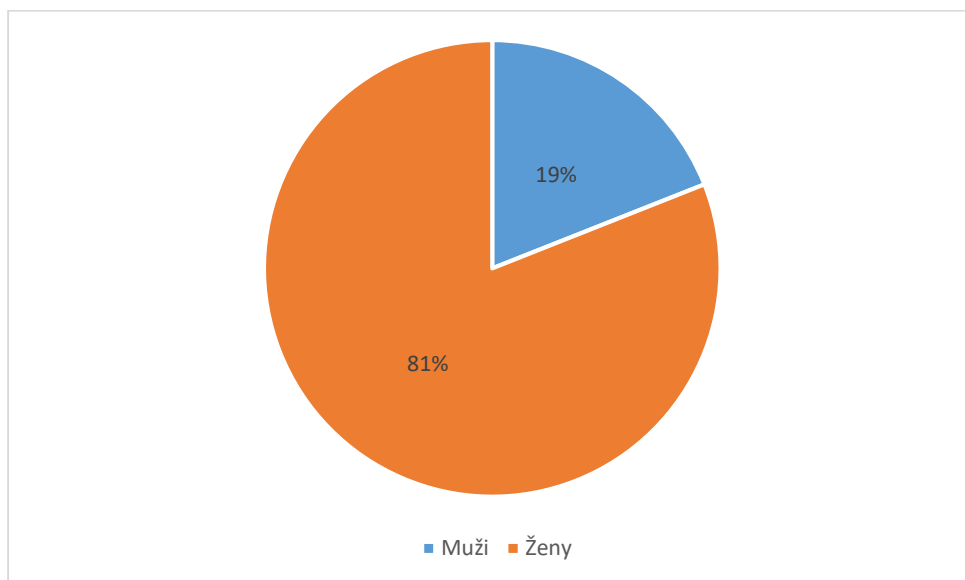
Nestandardizovaný dotazník použitý v tomto výzkumu je tvořen 14 otázkami, které na sebe několikrát i navazují. V úvodu byli respondenti obeznámeni s účelem a zaměřením dotazníku a s následným využitím získaných dat. První část otázek byla zaměřena na identifikaci dotazovaných, zjištění základních údajů jako je věk, pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání. Další otázky se týkaly zkoumané tematické oblasti. Součástí byly otázky typu, zdali se již respondenti ve svém životě setkali s dávkami, či mají povědomí o jejich zneužívání, jakou nejčastější příčinu považují za důvod zneužití, popřípadě či znají možné tresty za takovéto zneužití a jestli si myslí, že tresty za zneužívání jsou dostatečné.

Některé otázky mají více možností odpovědí než jiné, jelikož pro vyhodnocení bylo třeba znát konkrétní fakta. Pro zpracování dotazníku byly použity internetové stránky Survio (<https://www.survio.com/cs/>), kde byla oslovena široká veřejnost. Dotazník vyplnilo 100 respondentů. Dotazníkové šetření probíhalo v měsíci březnu 2021.

8.3 Výsledky výzkumu

1. Pohlaví

Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 1

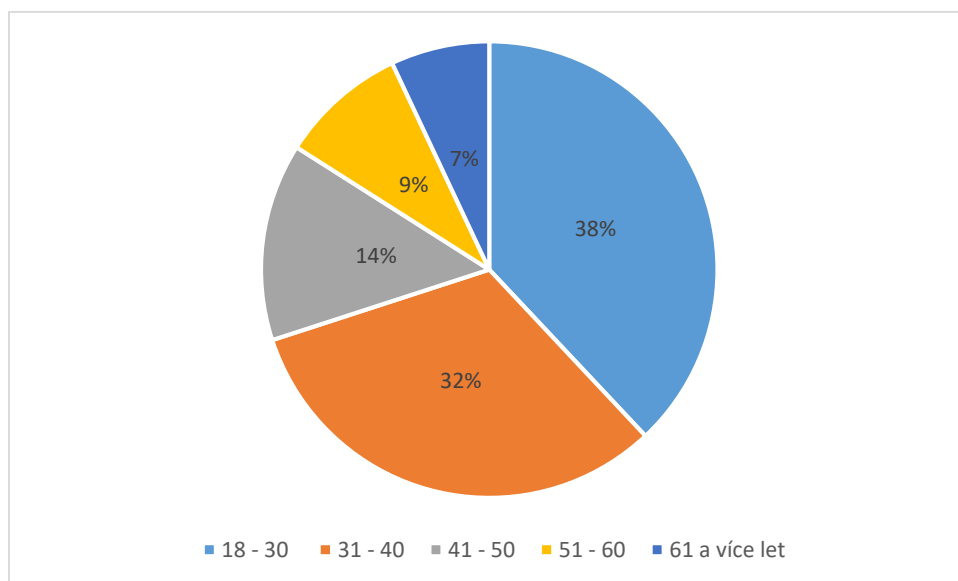

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Z grafu vyplývá, že více jak polovinu oslovených respondentů tvoří ženy, přesněji vyjádřeno 81 % a 19 % tvoří muži.

2. Věk

Graf 2: Vyhodnocení otázky č. 2

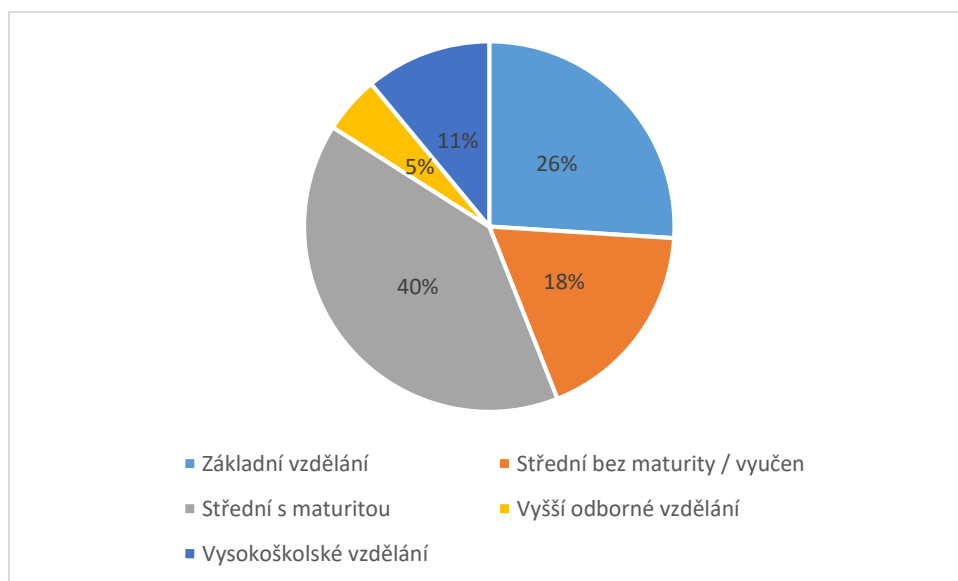

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Věkové zastoupení oslovených respondentů je v kategorii 18-30 let nejsilnější. Do této skupiny se řadí 38 % oslovených respondentů. Druhou nejvíce zastoupenou skupinu tvoří respondenti ve věkové kategorii 31-40 let.

3. Vzdělání

Graf 3: Vyhodnocení otázky č. 3

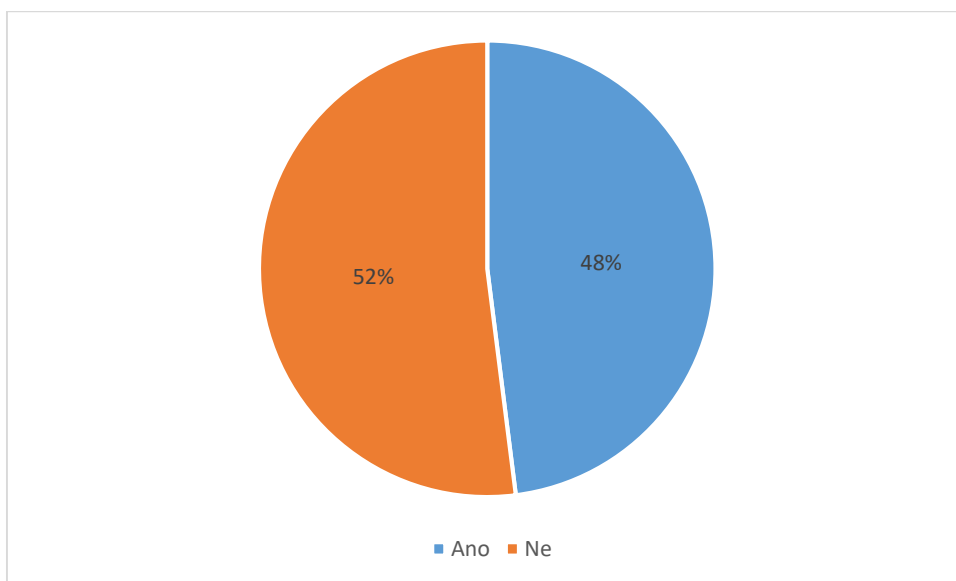

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Z dotazníkového šetření vyplývá, že nejvíce oslovených respondentů, konkrétně 40 %, má středoškolské vzdělání s maturitou a naopak nejméně zastoupená 5 % skupina oslovených respondentů je s vyšším odborným vzděláním.

4. Setkali jste se ve svém životě, či pobíráte, nebo jste pobírali některou ze sociálních dávek?

Graf 4: Vyhodnocení otázky č. 4

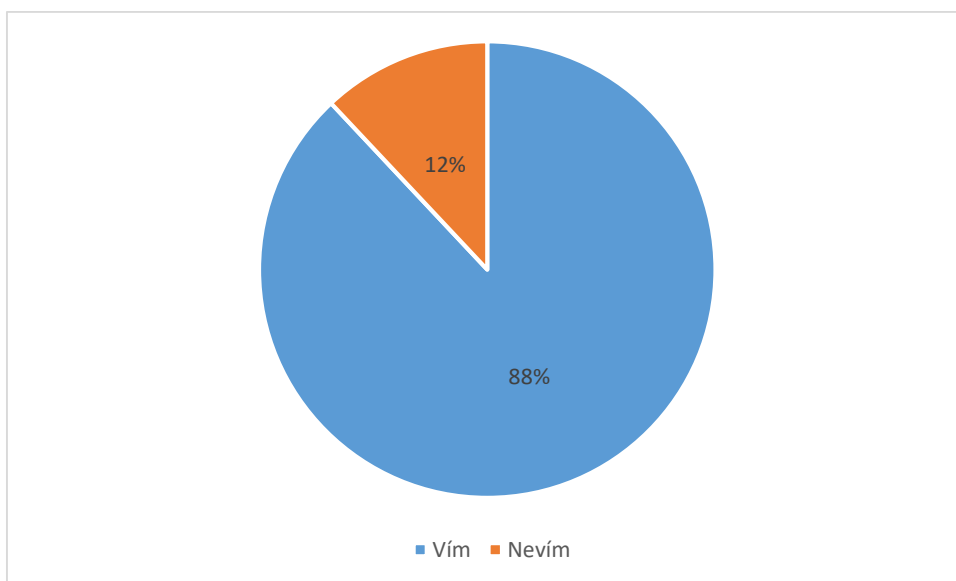

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Na otázku číslo 4, zdali se oslovení respondenti ve svém životě setkali se sociálními dávkami nebo sociální dávky pobírali nebo pobírají, odpovědělo 52 % dotazovaných kladně.

5. Víte, o tom, že se sociální dávky zneužívají?

Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 5

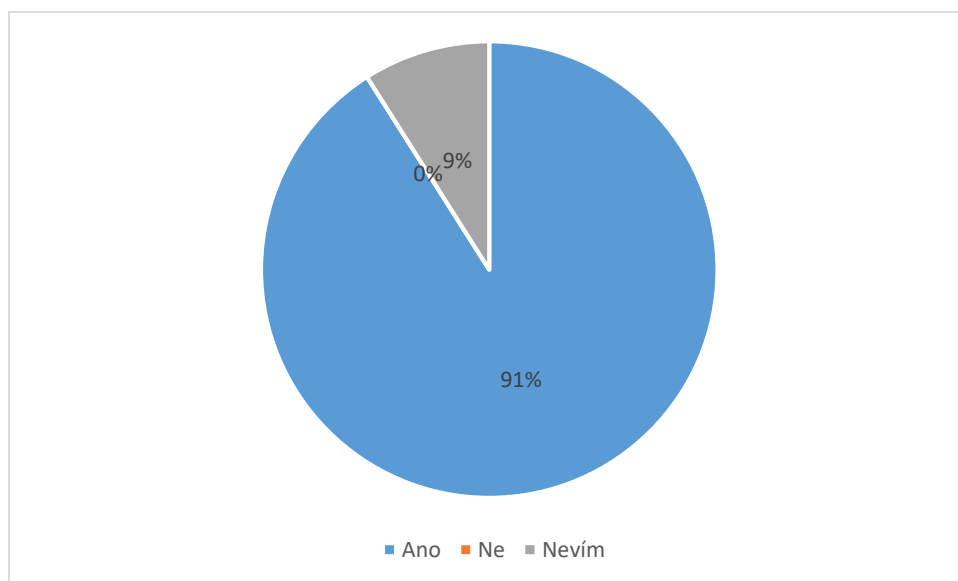

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

V tomto dotazu se „zpracovatelka“ zaměřila na povědomí veřejnosti o zneužívání sociálních dávek. Zajímavým zjištěním bylo, že celkem 88 % oslovených respondentů ví o tom, že se dávky zneužívají a jen 12 % uvedlo, že o zneužívání nemá povědomí.

6. Zneužívají, podle Vašeho názoru, někteří příjemci sociální dávky?

Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 6

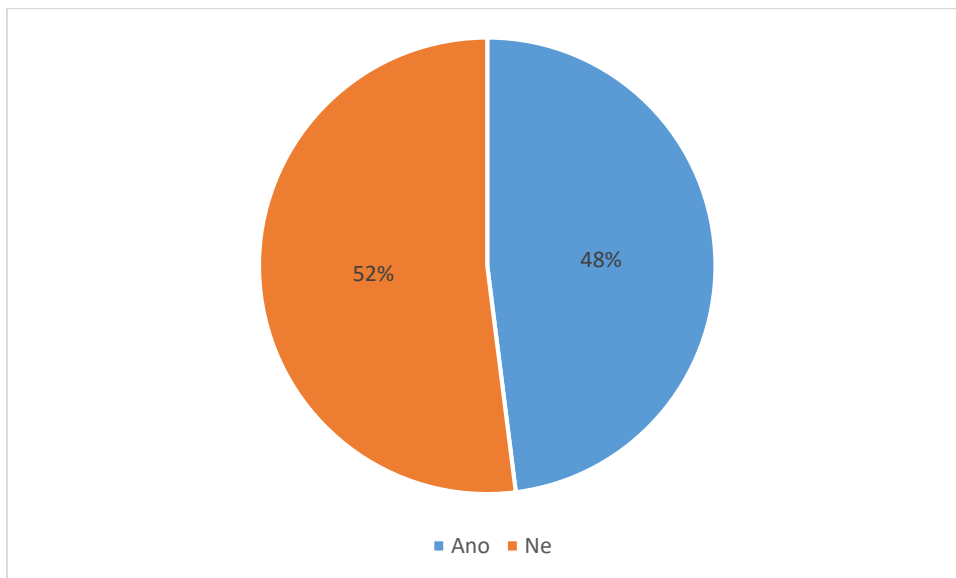

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Na základě odpovědí v předchozí otázce není překvapením, že až 91 % dotazovaných je názoru, že někteří příjemci sociálních dávek tyto dávky zneužívají.

7. Setkali jste se už ve svém okolí s osobou, která zneužívá nebo v minulosti zneužívala sociálních dávek?

Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 7

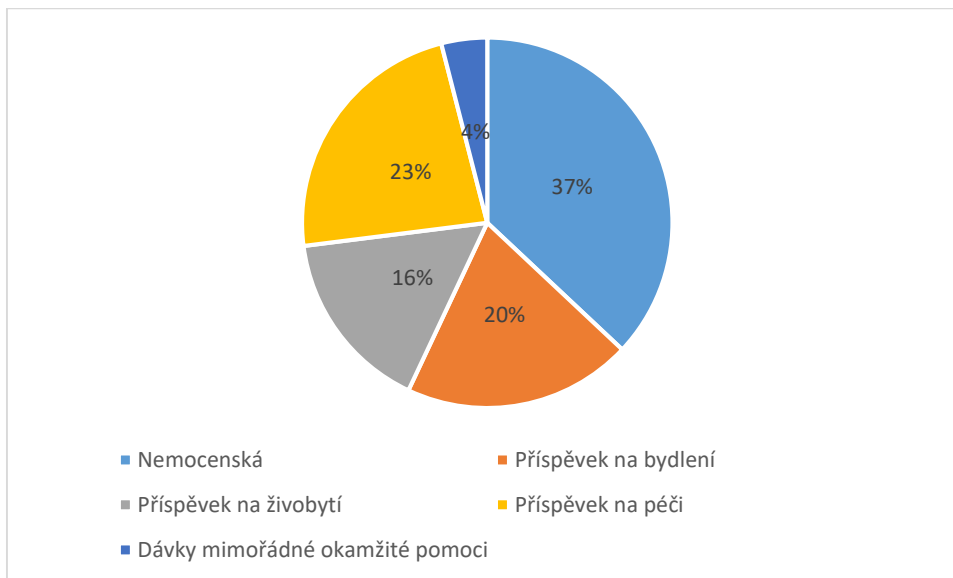

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

V návaznosti na předešlé odpovědi je zajímavým faktem, že 52 % oslovených respondentů zná přímo osobu, která zneužívá nebo v minulosti zneužívala dávky sociální podpory. Oproti tomu 48 % účastníků takovou osobu nezná.

8. Které z níže uvedených sociálních dávek jsou podle Vás nejvíce zneužívané.

Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 8

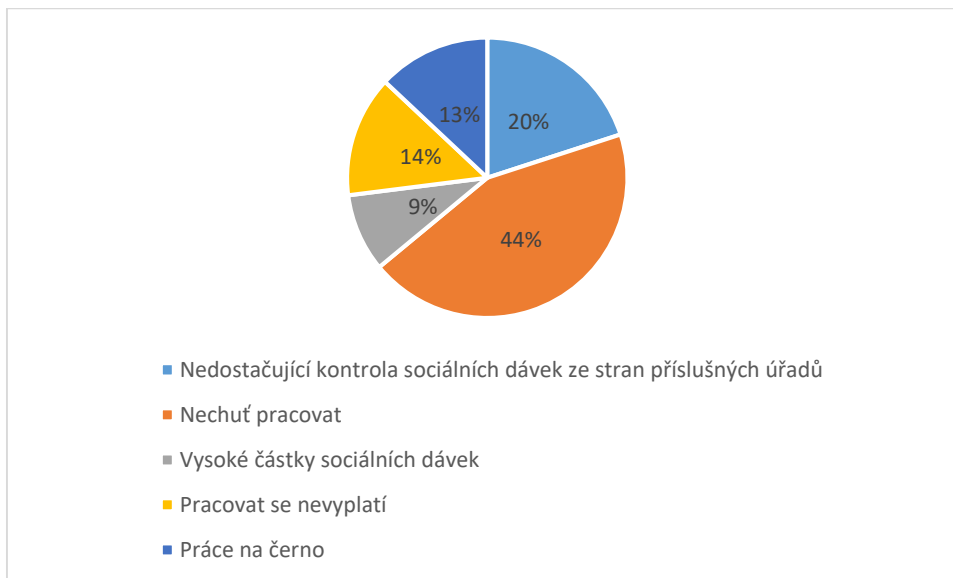

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Dotázaní respondenti se domnívají, že nejvíce zneužívanou dávkou je Nemocenská, následují Příspěvek na péči, Příspěvek na bydlení, Příspěvek na živobytí a nejméně zneužívanou jsou Dávky mimořádné okamžité pomoci.

9. Která z uvedených příčin zneužívání sociálních dávek je podle Vašeho názoru nejčastější?

Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 9

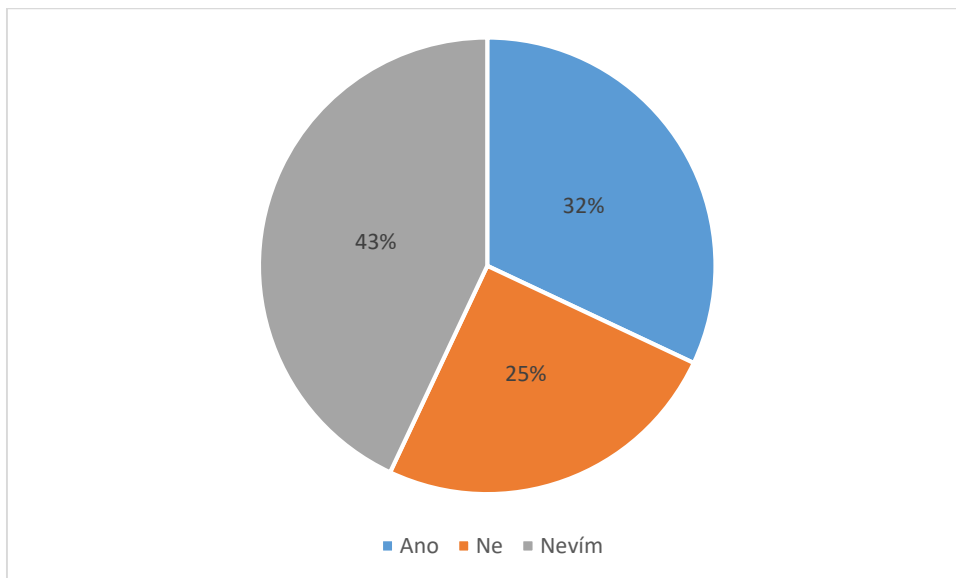

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

U výše zmíněné otázky „Která z uvedených příčin zneužívání sociálních dávek je podle Vašeho názoru nejčastější?“, je 44 % dotazovaných toho názoru, že nejčastější příčinou zneužívání sociálních dávek je nechuť pracovat, 20 % oslovených respondentů je názoru, že dávky nejsou dostatečně kontrolovány příslušnými úřady, 14 % dotazovaných odpovědělo, že pracovat se nevyplatí, 13 % účastníků jako důvod uvádí práci na černo a nejméně zastoupeným názorem byly vysoké částky sociálních dávek, kterou tvořilo 9 % odpovědí.

10. Lze uložit, podle Vašeho názoru, trest odnětí svobody za zneužívání sociálních dávek?

Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 10

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Na otázku, zdali je možné uložit trest odnětí svobody za zneužívání sociálních dávek, odpovědělo 32 % oslovených respondentů kladně, 43 % dotazovaných si myslí, že za zneužití sociálních dávek nelze uložit trest odnětí svobody a 25 % dotazovaných nemá povědomí o takovéto možnosti trestu.

11. Jaký nejvyšší trest, podle Vašeho názoru, lze uložit za zneužití sociálních dávek?

Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 11

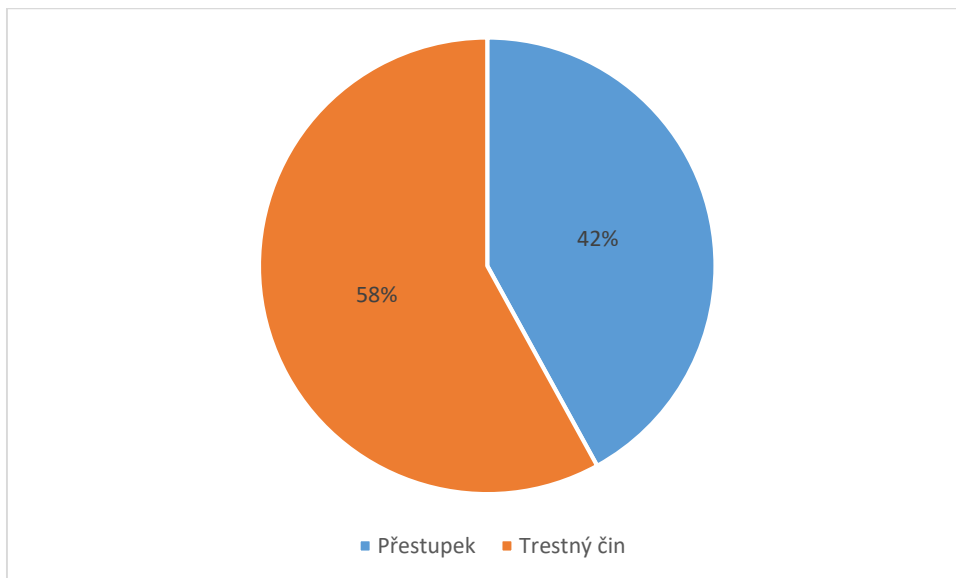

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Průzkum ukázal, že až 68 % dotazovaných si myslí, že nejvyšší možný trest, který lze uložit za zneužití dávek, je vyřazení z evidence příslušného úřadu a odnětí dávek.

12. Podle Vašeho názoru, v případě způsobené škody 8 000 Kč, se jedná o...?

Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 12

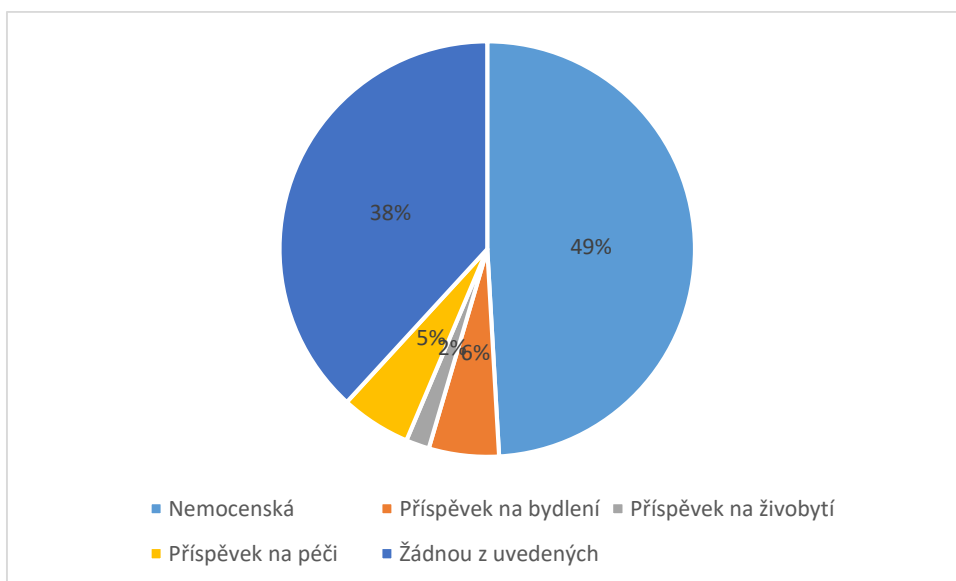

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Pozitivním zjištěním v rámci dotazníkového šetření je, že až 58 % oslovených respondentů se domnívá, že v případě způsobené škody 8 000 Kč se jedná o přestupek.

13. Které z uvedených dávek jste už ve svém životě pobíral(a)?

Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 13

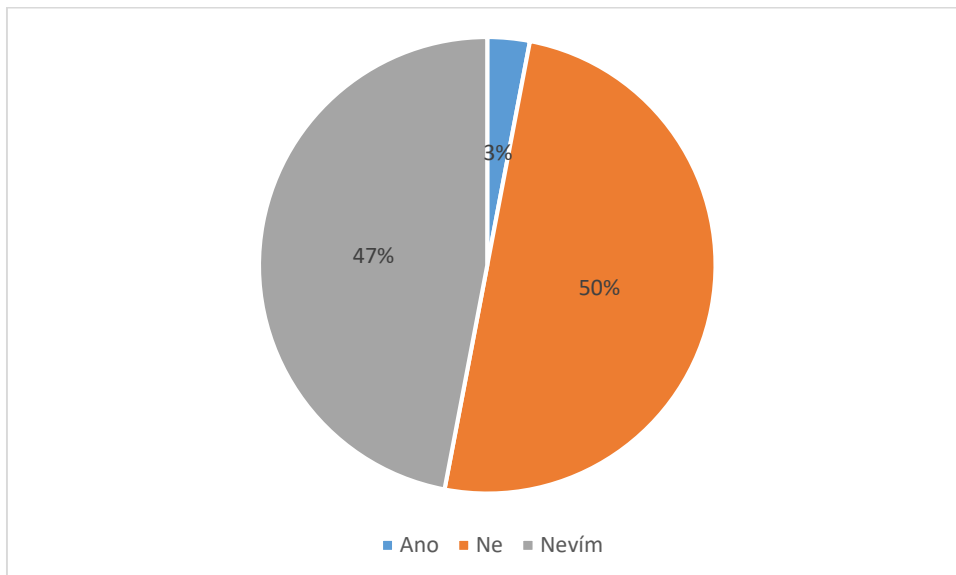

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Z výzkumu vyplývá, že nejčastější vyplacenou dávkou, kterou ve svém životě oslovení respondenti využili, byla Nemocenská.

14. Jsou, dle Vašeho názoru, tresty za zneužívání sociálních dávek dostatečně vysoké?

Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 14

Zdroj: Vlastní výzkum, 19. 3. 2021

Negativním zjištěním u této otázky je, že až 47 % dotazovaných neví, zdali tresty za zneužití dávek jsou nebo nejsou dostatečné. Na základě uvedeného výsledku se „zpracovatelka“ domnívá, že tato skupina oslovených respondentů nemá povědomí o možných trestech za zneužití dávek, a proto zvolila tuto možnost odpovědi.

ZÁVĚR

Fenomén tzv. „zneužívání“ sociálních dávek je problémem ne jenom v rámci teritoriálního území České republiky, ale také ve světě, a proto je zapotřebí, aby mu byla věnována dostatečná pozornost. Sociální dávky jsou primárně určené osobám v tíživých životních situacích, kdy se tyto osoby samy o sebe nedokáží finančně postarat a hrozí jim chudoba. Sociální dávky by měly být až poslední variantou pomoci a měly by je dostávat jen lidé, kteří je skutečně potřebují.

Není žádným tajemstvím, že část osob pobírajících dávky, je pobírá neoprávněně nebo je nepoužije k účelům, ke kterým jim byly přiznány a vyplaceny.

V posledních letech dochází ze strany státu k přísnějším kontrolám a za zneužívání padají i tresty.

I přesto, že se v médiích často mluví o konkrétních případech zneužívání sociálních dávek, kdy jsou zveřejněny i případné tresty za takové zneužití, povědomí veřejnosti o možných trestech za zneužívání dávek je z pohledu „zpracovatelky“ nedostačující.

Hlavním cílem teoretické části „práce“ bylo vymezení základního pojmosloví a východisek zkoumané tematické oblasti, v teoreticko-praxeologické části bylo v užším teoreticko-praxeologickém postihu demonstrovat konkrétní kategorizovaný přehled nejčastěji zneužívaných sociálních dávek a za pomoci užitých kazuistik byly demonstrovány konkrétní formy porušování viz správně právní a trestněprávní aspekty zkoumané tematické oblasti.

V empirické části, pomocí kvantitativního dotazníkového výzkumu, „zpracovatelka“ reflektovala stav povědomí široké veřejnosti se zkoumanou problematikou. Dotazníkové šetření přineslo poznání, že až 88 % dotazovaných ví o tom, že se dávky zneužívají. Zajímavým zjištěním bylo, že nadpoloviční většina a to přesně 52 % oslovených respondentů uvedlo, že zná přímo osobu, která zneužívá nebo v minulosti zneužívala dávky sociální podpory. Na otázku, které ze sociálních dávek jsou nejčastěji zneužívané, kdy ÚP ČR uvádí, že nejčastěji zneužívanými dávkami jsou hlavně příspěvky a doplatky na bydlení, příspěvky na živobytí, v menší míře pak příspěvek na péči, zvláštní pomůcka, mobilitu nebo dávky mimořádné okamžité pomoci, široká veřejnost zvolila v 37 % možnost „Nemocenská“, kdy následují Příspěvek na péči, Příspěvek na bydlení,

Příspěvek na živobytí a nejméně zneužívanou podle dotazovaných jsou Dávky mimořádné okamžité pomoci. Pro „zpracovatelku“, v rámci dlouholeté praxe, není žádným překvapením, že až 44 % dotazovaných se domnívá, že nejčastější příčinou zneužívání dávek je nechuť pracovat.

Negativním výstupem šetření bylo, že velká část oslovených respondentů nemá dostačující povědomí o možných trestech za zneužívání dávek. Na otázku, zdali je možné uložit trest odnětí svobody za zneužití sociálních dávek, jenom 43 % dotazovaných uvedlo, že takovýto trest je možné uložit, 68 % dotazovaných si myslí, že nejvyšší trest, který lze uložit za zneužití dávek je vyřazení z evidence příslušného úřadu a odnětí dávek.

Důležitým parametrem v rámci trestání je způsobená výše škody. V roce 2020 byla přijata novela „*trestního zákoníku*“, která mimo jiné zvyšuje hranice škody způsobené trestným činem, a to ve všech případech na dvojnásobek. V praxi to znamená, že jako trestný čin se nově posuzují majetkové delikty od škody 10 000 Kč. „*Zpracovatelka*“ z důvodu změny zákona položila osloveným respondentům otázku související s touto změnou, aby zjistila, zdali veřejnost reflektuje tuto skutečnost. Výstupem šetření bylo, že až 58 % dotazovaných správně uvedlo, že v případě způsobené škody 8 000 Kč se jedná o přestupek.

Zajímavým zjištěním je také, že na otázku, zdali jsou tresty za zneužívání sociálních dávek z pohledů oslovených respondentů dostatečně vysoké, až 50 % z nich uvedlo, že tresty za zneužití dávek nejsou dostatečné. Negativním zjištěním u této otázky je, že až 47 % dotazovaných neví, zdali tresty za zneužití dávek jsou nebo nejsou dostatečné. Na základě výsledku se „*zpracovatelka*“ domnívá, že tato skupina oslovených respondentů nemá povědomí o možných trestech za zneužití dávek.

„*Zpracovatelka*“ doufá, že stát bude i nadále dělat vše pro to, aby finanční pomoc byla poskytována tam, kde je to opravdu potřebné, a vydávat opatření, která budou v co největší míře zamezovat zneužívání dávek, aby finanční podpora formou dávek byla poukazována osobám a rodinám, které tuto pomoc opravdu potřebují.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BANDŽAK, J. *Správní právo – Obecná část*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. 288 s. ISBN 978-80-7452-021-1. s.
2. BÍLÝ, J. *Základy společenských věd IV. Základy státovědy, politologie a sociologie*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009. 157 s. ISBN 978-80-7418-015-6.
3. ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo: Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. 13. aktualizované vydání podle právního stavu k 1. 7. 2006. Praha: Linde, 2006. 481 s. ISBN 80-7201-596-6.
4. FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2008. 173 s. ISBN 978-80-87071-70-0.
5. CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné obecná část*. Linde Praha a.s. 2009. 292 s. ISBN 978-80-7201-0.
6. CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní právo hmotné zvláštní část s aplikačními příklady*. Linde Praha a.s. 2010. 367 s. ISBN 978-80-7201-820-8
7. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. Praha: Leges, 2010. 904 s. ISBN 978-80-87212-49-3.
8. KACZOR, P. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. 269 s. ISBN 978-80-245-2096-4.
9. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
10. KUČEROVÁ, H., HORZINKOVÁ, E., *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. 960s. ISBN 978-80-7502-383-4.
11. MOLÍN, J. *Protiprávní jednání z pohledu profesní odpovědnosti auditorů, daňových poradců a účetních*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 188 s. ISBN 978-80-7357-600-4.
12. SPIRIT, M. *Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 414 s. ISBN 978-80-7380-189-2.

Elektronické zdroje

1. *Ministerstvo práce a sociálních věcí*, 2021 [online]. MPSV. [cit. 24.2.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/>.
2. ÚŘAD PRÁCE ČR. *Za zneužití dávky mohou padat i tresty*. [online]. ÚP ČR, 2015 [cit. 11. 03. 2021]. Dostupné z: http://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/za_zneuziti_davky_mohou_padat_i_tresty_15061513_83733883
3. *Zneužívání dávek výrazně vzrostlo, padlo už i několik obviněn* [online]. In.:19.2.2016 [cit. 24.2.2021]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/uneizivani-davek-vyrazne.vzrostl-padlo-uz-i-nekolik-obvineni-1272673>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 19.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.
2. ČESKO. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 15.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>.
3. ČESKO. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 15.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>.
4. ČESKO. Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 15.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-167>.
5. ČESKO. Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 15.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187>.
6. ČESKO. Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 15.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>.
7. ČESKO. Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 17.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-361>.

8. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 20.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.
9. ČESKO. Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit. 17.3.2021]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-582>.

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

FO – fyzická osoba

MOP – mimořádná okamžitá pomoc

PČR – Policie České republiky

SSP – Státní správa

TČ – trestný čin

ÚP ČR – Úřad práce České republiky

ZTP – zvlášť těžké postižení

ZTP/P – zvlášť těžké postižení s průvodcem

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 1 -----	54
Graf 2: Vyhodnocení otázky č. 2 -----	55
Graf 3: Vyhodnocení otázky č. 3 -----	56
Graf 4: Vyhodnocení otázky č. 4 -----	57
Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 5 -----	58
Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 6 -----	59
Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 7 -----	60
Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 8 -----	61
Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 9 -----	62
Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 10 -----	63
Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 11 -----	64
Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 12 -----	65
Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 13 -----	66
Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 14 -----	67

PŘÍLOHY

Dotazník k bakalářské práci

Dobrý den,

prosím o vyplnění dotazníku k bakalářské práci Zneužívání sociálních dávek jako protiprávní čin. Dotazník je anonymní, vyplněné údaje a výsledky celého výzkumu slouží výhradně ke zpracování bakalářské práce a mému studiu na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Příbrami. Odpovědi prosím zakřížkujte. Děkuji za Vaši spolupráci při vyplnění dotazníku. Monika Cvancigerová

1. Pohlaví:

Muž

Žena

2. Věk:

18–30 let

31–40 let

41–50 let

51–60 let

61 a více let

3. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání?

Základní vzdělání

Střední bez maturity / vyučen

Střední s maturitou

Vyšší odborné vzdělání

Vysokoškolské vzdělání

4. Setkali jste se ve svém životě, či pobíráte, nebo jste pobírala některou ze sociálních dávek?

Ano

Ne

5. Víte o tom, že se sociální dávky zneužívají?

Vím

Nevím

6. Zneužívají, podle Vašeho názoru, někteří příjemci sociální dávky?

Ano

Ne

Nevím

7. Setkali jste se už ve svém okolí s osobou, která zneužívá nebo v minulosti zneužívala sociálních dávek?

Ano

Ne

8. Které z níže uvedených sociálních dávek jsou podle Vás nejvíce zneužívané.

Nemocenská

Příspěvek na bydlení

Příspěvek na živobytí

Příspěvek na péči

Dávky mimořádné okamžité pomoci

9. Která z uvedených příčin zneužívání sociálních dávek je podle Vašeho názoru nejčastější?

Nedostačující kontrola sociálních dávek ze stran příslušných úřadů

Nechuť pracovat

Vysoké částky sociálních dávek

Pracovat se nevyplatí

Práce na černo

10. Lze uložit, podle vašeho názoru, trest odnětí svobody za zneužívání sociálních dávek?

Ano

Ne

Nevím

11. Jaký nejvyšší trest, podle vašeho názoru, lze uložit za zneužití sociálních dávek?

Trest odnětí svobody

Peněžitý trest

Vyřazení z evidence příslušného úřadu a odnětí dávek

12. Podle Vašeho názoru, v případě způsobené škody 8 000 Kč, se jedná o...?

Přestupek

Trestný čin

13. Které z uvedených dávek jste už ve svém životě pobíral (a)?

Nemocenská

Příspěvek na bydlení

Příspěvek na živobytí

Příspěvek na péči

Žádnou z uvedených

14. Jsou, dle Vašeho názoru, tresty za zneužívání sociálních dávek dostatečně vysoké?

Ano

Ne

Nevím